

Justitie



Ministerie van Justitie

Inspectie voor de Sanctietoepassing

PI Zuid-Oost

locatie Maashegge

Inspectierapport

Doorlichting

Juni 2007
Kenmerk

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding en doel	11
1.2 Reikwijdte	11
1.3 Opzet	12
1.4 Toetsingskader	12
1.5 Objectbeschrijving	12
1.6 Eerder onderzoek	14
2 Bevindingen	16
2.1 Algemeen	16
2.2 Rechtspositie	17
2.2.1 Huisregels	17
2.2.2 Beklag	18
2.2.3 Overige rechten	19
2.2.4 Dagprogramma	25
2.2.5 Discriminatie	26
2.2.6 Accommodatie en meerpersoonsgebruik	26
2.3 Veiligheid	27
2.3.1 Beveiligingsvoorzieningen	27
2.3.2 Calamiteitenplan	30
2.3.3 Maatschappijbeveiliging	30
2.3.4 Communicatie	32
2.3.5 Drugsbeleid	35
2.3.6 Integriteit	36
2.4 Reïntegratie	37
2.5 Personele randvoorwaarden	40
3 Conclusies	43
3.1 Rechtspositie	44
3.2 Veiligheid	47
3.3 Reïntegratie	49

3.4	Personele randvoorwaarden	50
4	Aanbevelingen	52
4.1	Aanbevelingen voor de locatie Maashegge	52
4.2	Aanbeveling voor de commissie van toezicht van Maashegge	54
Bijlage 1	Afkortingen	56
Bijlage 2	Bronnen	57
Bijlage 3	Inspectieprogramma	58
Bijlage 4	Toetsingskader	61

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in april 2007 een doorlichting uitgevoerd van de PI Zuid-Oost, locatie Maashegge. Het grootste deel van deze inrichting is een zogeheten beperkt beveiligde inrichting. De andere onderdelen hebben de bestemming huis van bewaring en zeer beperkt beveiligde inrichting.

De Inspectie is positief over hoe in Maashegge de gedetineerden bejegend worden door de penitentiair inrichtingswerkers (piw'ers). De onderlinge communicatie wordt gekwalificeerd als ontspannen. De beperkt beveiligde inrichting werkt met een royaal dagprogramma, en biedt ruime mogelijkheden om buiten de inrichting te werken. De gedetineerden in het huis van bewaring brengen daarentegen het grootste deel van de dag op cel door. Het dagprogramma voor de daar verblijvende arrestanten voldeed ten tijde van de inspectie niet aan de geldende landelijke normen.

Tegenover deze positieve bevindingen staat dat de ISt ook signaleert dat de "penitentiaire scherpte" beter kan: de inrichting zal alerter moeten zijn op veiligheidsrisico's en op het aanscherpen van de voorschriften om die risico's te beperken.

Een ander zorgelijk punt dat hier vermelding verdient is dat de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht zeer lang doet over de behandeling van beklagzaken, en daarmee de termijnen van de Penitentiaire beginselenwet verre overschrijdt. Een van de aanbevelingen waarmee het rapport eindigt richt zich dan ook tot de commissie van toezicht.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

Op 2,3 en 5 april 2007 heeft de Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) de locatie Maashegge van de penitentiaire inrichting Zuid-Oost geïnspecteerd.

Maashegge heeft drie verschillende bestemmingen: een beperkt beveiligde inrichting met 144 plaatsen, een huis van bewaring met 48 plaatsen en een zeer beperkt beveiligde inrichting met 24 plaatsen. De (zeer) beperkt beveiligde paviljoens bevinden zich in een voormalig RK-jongensinternaat dat is verbouwd tot penitentiaire inrichting. Het huis van bewaring is eind negentiger jaren nieuw gebouwd.

Het verschil tussen het regime in de beperkt beveiligde inrichting en dat in het huis van bewaring is buitengewoon groot. De gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting hebben veel bewegingsvrijheid en kunnen elke dag tot 21:30 uur buiten hun cel verblijven. Daarnaast hebben zij recht op vierwekelijks regimair verlof. De gedetineerden in het huis van bewaring zijn onderworpen aan een zog. arrestantenregime met een dagprogramma van wekelijks 24 uur. Het grootste gedeelte van de tijd brengen de gedetineerden hier op cel door. Behalve de huisdienst zijn er geen mogelijkheden tot deelname aan arbeid of onderwijs. Ondanks deze beperkingen is het algemene oordeel van de gedetineerden in het huis van bewaring niet negatief. Evenals de beperkt beveiligde gedetineerden zijn zij te spreken over de bejegening door de penitentiair inrichtingswerkers (piw'ers).

In Maashegge heerst een ontspannen omgangscultuur. Dat geldt niet alleen voor de manier waarop het personeel de gedetineerden bejegt, maar ook voor de onderlinge communicatie en samenwerking binnen de organisatie. Er heerst een relatieve rust en er zijn weinig incidenten.

Deze gemoedelijkheid heeft echter een keerzijde. Zaken worden wel eens op hun beloop gelaten. Zo zal de inrichting alerter moeten zijn op veiligheidsrisico's en op het aanscherpen van de voorschriften om die risico's te beperken. Enkele gesprekspartners van de ISt hebben een verband gelegd tussen de verminderde penitentiaire scherppte en het gegeven dat een kern van inrichtingsfunctionarissen inmiddels al lang in Maashegge werkzaam is. Echter, ook van het management van de inrichting had meer actieve sturing

mogen worden verwacht op sommige aspecten van het regime en van de veiligheid binnen de inrichting.

Rechtspositie

De gedetineerden in de *beperkt beveiligde inrichting* zijn gehuisvest in kleine kamers, waarvan de oppervlakte niet voldoet aan de minimumeisen. Dit wordt gecompenseerd door een royaal dagprogramma, waarbij de gedetineerden van 's-morgens vroeg tot en met de avond buiten hun cel kunnen verblijven. Positief is de ISt ook over de mogelijkheid om vanuit de beperkt beveiligde inrichting buiten de inrichting tewerk te worden gesteld.

Het dagprogramma voor de gedetineerden in het *huis van bewaring* duurt per week 24 uur. Dat is minder dan het door de Dienst Justitiële Inrichtingen bepaalde minimum van 28 uur per week. Punt van zorg is hier ook de toegang tot de geestelijke zorg.

Zes cellen in het huis van bewaring zijn bestemd voor meerpersoonsgebruik. Er hebben zich geen ernstige incidenten voorgedaan als gevolg van de introductie hiervan in Maashegge. Er ontbreekt echter een stelselmatig doorstroombeleid waarbij dubbel gehuisveste gedetineerden zodra dat mogelijk is, plaats maken voor nieuw binnengekomen gedetineerden.

De gedetineerden in het huis van bewaring brengen door het sobere regime veel tijd op cel door. De ISt vindt het dan ook niet aanvaardbaar dat de matrassen van de bedden beduidend korter zijn dan de bedoeling is. Dit tekort moet zo spoedig mogelijk worden hersteld.

De Inspectie heeft geconstateerd dat de gedetineerden (nog) niet de beschikking hebben over actuele *huis- en leefregels*. Bovendien ontbreekt op zijn minst een Engelstalige versie. De leefregels op de beperkt beveiligde paviljoens zouden volgens de ISt moeten worden gestroomlijnd, waarbij ook onnodige verschillen in uitvoeringspraktijk tussen die paviljoens kunnen worden rechtgetrokken.

Zorgelijk is de lange duur van de afhandeling van *beklagzaken*. De in de Penitentiaire beginselenwet voorgeschreven maximumduur van vier weken wordt in de praktijk nimmer gehaald. De afhandeling van de meeste beklagzaken vergt zelfs meer dan 8 weken.

Het *sanctiebeleid* van Maashegge is strikt, vooral als het gaat om de

sanctionering van drugs- en/of alcoholgebruik tijdens het weekeindverlof uit de beperkt beveiligde inrichting. De ISt onderschrijft het standpunt van de directie van Maashegge dat dit strakke drugsontmoedigingsbeleid de keerzijde is van de grote vrijheden en eigen verantwoordelijkheden van de gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting. Dat neemt niet weg dat de Inspectie aanbeveelt om dit beleid op enkele onderdelen aan te passen.

Gedetineerden in Maashegge krijgen nu nog overdag op een doordeweekse dag *familiebezoek*. Dit maakt het voor schoolgaande kinderen lastig om op bezoek te komen. De Inspectie is dan ook positief over het voornemen van de inrichting om het bezoek naar de avonden te verplaatsen.

De *medische zorg* functioneert volgens de landelijke uitgangspunten van het project Verantwoorde Medische Zorg. De informatie-uitwisseling met executieve medewerkers op de verblijfsafdeling verdient aandacht.

Veiligheid

De in Maashegge geldende veiligheidsvoorschriften zijn aan actualisering toe. Recente audits in opdracht van het hoofdkantoor van de Dienst Justitiële Inrichtingen hebben dit uitgewezen. Weliswaar zijn inmiddels de nodige acties ter verbetering van de bedrijfshulpverlening (BHV) opgepakt, maar er dient nog het nodige te gebeuren om de veiligheid van Maashegge volledig op orde te brengen. Er is geconcentreerde aandacht nodig voor de samenhangende verbeteracties, inclusief een adequate voortgangsbewaking. Zorgelijk is de vertraging die het aantrekken van een BHV-coördinator ondervindt.

De Inspectie doet drie aanvullende aanbevelingen met betrekking tot de veiligheid in Maashegge.

In de eerste plaats zou het voornemen om de inzet van particuliere beveiligingsmedewerkers in de nachtdienst te beëindigen en op termijn de nachtdienst weer volledig met eigen medewerkers te verrichten, moeten worden geëffectueerd.

In de tweede plaats zijn de piw'ers in de beperkt beveiligde inrichting van Maashegge niet geüniformeerd. Hoewel dit is toegestaan door de centrale leiding van het gevangeniswezen beveelt de Inspectie aan om dit beleid te heroverwegen en in overeenstemming te brengen met de officieel geldende kledingvoorschriften.

In de derde plaats dient het toezicht op de naleving van de dienstinstructies bij het tellen van beperkt beveiligde gedetineerden te worden aangescherpt.

Positief is de Inspectie over de ontspannen omgang van het personeel met de gedetineerden. Er wordt respectvol opgetreden en er is aandacht voor vragen en problemen van gedetineerden. Wel zou aan de langer verblijvende gedetineerden in het huis van bewaring een piw'er als persoonlijke mentor moeten worden toegewezen, zoals dat nu al in de beperkt beveiligde inrichting het geval is.

Eveneens positief is de Ist over het gestructureerde overleg binnen de teams op de afdelingen en over de opzet en de uitvoering van het gedetineerdenberaad.

Zorgelijk vindt de Inspectie de kennelijke onduidelijkheid bij het personeel over het integriteitsbeleid. Men weet onvoldoende helder waar door het inrichtingsmanagement grenzen worden getrokken en welke procedures gelden met betrekking tot de melding en afhandeling van mogelijke schendingen.

Reïntegratie

Positief is dat Maashegge een afzonderlijke afdeling heeft voor gedetineerden die deel willen nemen aan een intensief maatschappelijk reïntegratietraject. De Inspectie is wel van mening dat de inrichting haar inspanningen op dit terrein nog kan vergroten. De voorgenomen landelijke introductie van de methodiek van het programma Terugdringen Recidive zal hierin voorzien. Het inrichtingsmanagement zou zich daarbij lokaal nadrukkelijk in een voortrekkersrol kunnen blijven manifesteren.

Praktische problemen van gedetineerden in de aansluiting op maatschappelijke vervolgvoorzieningen worden actief opgepakt door medewerkers maatschappelijke dienstverlening. Het is positief dat deze medewerkers erin slagen om in beginsel alle gedetineerden te screenen, ook in het huis van bewaring. De samenwerking met de gemeenten die zullen moeten bijdragen aan de oplossing van veel problemen, verloopt sterk wisselend.

Personele en organisatorische randvoorwaarden

Drie problemen verdienen in dit verband bijzondere aandacht.

In de eerste plaats blijkt de animo om deel te nemen aan trainingen in zg. Praktisch Penitentiair Optreden niet groot te zijn. De resultaten van de (deelname aan de) fitheidstest Justfit laten zien dat in 2006 slechts 44% van het executieve personeel aantoonbaar fit was voor het uitoefenen van de functie. Hierop dient (nog) actiever te worden gestuurd.

In de tweede plaats is er een noodzaak om de vaak al lang aan de inrichting verbonden medewerkers in hun functie-uitoefening voldoende scherp en gemotiveerd te houden. De directie onderkent dit probleem, dat volgens haar is versterkt doordat een deel van het zittende personeel is doorgestroomd naar de op het complexterrein gerealiseerde jeugdinstelling. Van het inrichtingsmanagement mag worden verwacht dat zij investeert in een stimulerend en toekomstgericht personeelsbeleid dat tegemoet komt aan deze problematiek.

In de derde plaats is het de ISt opgevallen dat veel gesprekspartners van de ISt de mate van pro-activiteit op een aantal belangrijke terreinen (o.a. veiligheid, reïntegratie, integriteitsbeleid) van het inrichtingsmanagement minder positief waarderen dan de leiding dat zelf doet. Dit verschil in perceptie is volgens de Inspectie een belangrijk aandachtspunt voor het managementteam van Maashegge.

Aanbevelingen aan de locatie Maashegge

- Stel geactualiseerde huis- en leefregels beschikbaar voor de gedetineerden en draag zorg voor op zijn minst een Engelstalige versie daarvan.
- Stroomlijn de uitvoeringspraktijk op de beperkt beveiligde paviljoens (o.a. v.w.b. aanwezigheids- en drugs/alcohol-controle) en zorg voor een uniforme redactie van de daar geldende leefregels.
- Heroverweeg het beleid om arrestanten die bij binnenkomst in het huis van bewaring positief zijn gecontroleerd op softdrugs en/of alcohol, later dan te doen gebruikelijk in aanmerking te brengen voor verlof en/of overplaatsing naar een andere penitentiaire instelling.
- Overweeg om gedetineerden die achteraf na een contra-expertise tijdens een eerder weekeindverlof geen alcohol en/of drugs blijken te hebben gebruikt te compenseren voor eventueel gemiste vrijheden.
- Schep voldoende ruimte voor individuele en groepsgewijze contacten van gedetineerden met geestelijk verzorgers in het huis van bewaring.
- Effectueer het voornemen om het familiebezoek in plaats van overdag in de avonduren te laten plaatsvinden.

- Stel zeker dat gedetineerden in het huis van bewaring niet elke week behoeven door te geven welke bezoekers van de bij binnenkomst opgegeven lijst daadwerkelijk op bezoek zullen komen.
- Scherp de afspraken aan met betrekking tot de informatie-uitwisseling tussen de medische staf en de verblijfsafdeling van gedetineerden.
- Breid het dagprogramma van het huis van bewaring uit tot minimaal de 28 uur die de DJI als uitgangspunt hanteert voor het arrestantenregime.
- Introduceer in het huis van bewaring een sneller doorstroomstelsel voor het meerpersoonsgebruik.
- Vervang de te korte matrassen in het huis van bewaring zo spoedig mogelijk door matrassen van de juiste lengte.
- Breng de noodzakelijke verbeteracties met betrekking tot de interne veiligheid tot stand en neem hierin als inrichtingsmanagement een voortrekkerrol.
- Effectueer het voornemen om de inzet van particuliere beveiligingsmedewerkers in de nachtdienst af te bouwen.
- Breng de lokale uniformeringsvoorschriften voor piw'ers in lijn met de officiële landelijk voor DJI geldende kledingrichtlijnen.
- Voer een systeem van mentoren in voor langer verblijvende gedetineerden in het huis van bewaring.
- Voer de aanpak van het programma Terugdringen Recidive voortvarend in en neem daarbij als inrichtingsmanagement een voortrekkerrol.
- Stel zeker dat gedetineerden in huis van bewaring goed worden geïnformeerd over de voortgang van verzoeken aan het BSD.
- Ontwikkel een strategie om de deelname van executief personeel aan het Praktisch Penitentiair Optreden en aan de Justfit-test te vergroten en stuur op de realisatie daarvan.
- Investeer als inrichtingsmanagement in het strategisch personeelsbeleid, waarbij het scherp houden van de inrichtingsmedewerkers, het verbeteren van de mogelijkheden tot zelfontplooiing en het integriteitsbeleid centrale thema's vormen. Besteed daarbij extra aandacht aan het communiceren van dit beleid met het inrichtingspersoneel.

Aanbeveling voor de commissie van toezicht van Maashegge

Pas de werkwijze voor de behandeling van klaagschriften van gedetineerden zodanig aan dat wordt voldaan aan de in de Penitentiaire beginselenwet opgenomen maximumtermijn om tot een uitspraak te komen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) oefent toezicht uit op justitiële inrichtingen en reclasseringsinstellingen in Nederland. Dat toezicht vindt onder meer plaats door penitentiaire inrichtingen door te lichten. De locatie Maashegge van de PI Zuid-Oost is de eerste beperkt beveiligde inrichting (BBI) die door de ISt wordt onderzocht.

Het doel van deze inspectie is na te gaan hoe het in de locatie Maashegge is gesteld met de rechtspositie van gedetineerden, met de veiligheid en met de maatschappelijke reïntegratiepraktijk. Ook wordt in dit inspectierapport aangegeven in hoeverre aan een aantal essentiële organisatorische randvoorwaarden voor een goed verloop van de detentieprocessen is voldaan.

1.2 Reikwijdte

De locatie Maashegge maakt onderdeel uit van het bestuurlijke cluster PI Zuid-Oost, dat daarnaast bestaat uit de locaties Ter Peel (Sevenum) en Roermond.

De Inspectie heeft betrekking op twee onderdelen van de locatie Maashegge, te weten de beperkt beveiligde inrichting (paviljoens 1 t/m 4) en het huis van bewaring (paviljoen 7)¹.

Een deel van het oorspronkelijke complex is inmiddels bestemd tot justitiële jeugdinrichting (Maasberg). Het gaat om de vroegere paviljoens 5 en 6 van Maashegge. De jeugdinrichtingscapaciteit zal in de loop van 2007 worden opgevoerd tot 60 plaatsen en daarna tot in totaal 80 plaatsen. De locatiedirecteur van Maashegge heeft geen inhoudelijke zeggenschap over de gang van zaken binnen de jeugdinrichting. Wel worden facilitaire diensten geleverd, zoals de voeding, de technische dienst en beveiligingsdiensten. De verantwoordelijkheidsverdeling tussen de penitentiaire inrichting en de jeugdinrichting is in een convenant vastgelegd. De jeugdinrichting valt buiten

¹ Het regime van de kleine zeer beperkt beveiligde afdeling is buiten deze inspectie gebleven

het kader van de inspectie.

1.3 Opzet

Methode

De methodiek voor het verrichten van een doorlichtingsinspectie bestaat uit het verzamelen van feitelijke gegevens door middel van documentenonderzoek (bijlage 2), observaties binnen de locatie en interviews met gedetineerden, met het management en medewerkers van de inrichting, en met de commissie van toezicht (bijlage 3). De gegevens die dit oplevert, worden getoetst aan het toetsingskader dat de ISt hanteert. Deze toetsing levert een oordeel op over de gang van zaken binnen de locatie.

Tijdpad

Op 28 februari 2007 zijn de algemeen directeur van het cluster PI Zuid-Oost en de locatiedirecteur van Maashegge per brief geïnformeerd over de inspectie. Deze vond plaats op 2,3 en 5 april 2007. Het concept inspectierapport is op 8 mei 2007 voor wederhoor naar de locatiedirecteur gestuurd. Op 12 juni 2007 is het vervolgens vastgesteld door de hoofdinspecteur van de ISt en aangeboden aan de staatssecretaris van Justitie.

1.4 Toetsingskader

Het toetsingskader (bijlage 4) dat bij doorlichtingen wordt gehanteerd, is gebaseerd op (inter)nationale wet- en regelgeving die van toepassing zijn op het gevangeniswezen. Het toetsingskader is uitgewerkt in een aantal checklists en in gestructureerde vragenlijsten die de basis vormen voor de door de ISt af te nemen (groeps)interviews. Conform het protocol van de werkwijze van de ISt² wordt een inspectie uitgevoerd door twee inspecteurs.

1.5 Objectbeschrijving

In 1987 is het hoofdgebouw van Maashegge in gebruik genomen als penitentiaire inrichting. Dit gebouw is in het verleden bestemd geweest als RK-jongensinternaat. De (kleine) kamers zijn intact gebleven en zijn nu in gebruik voor de gedetineerden in de (zeer) beperkt beveiligde inrichting. Het

² Zie : www.inspectiesanctietoepassing.nl

gaat om de paviljoens 1 t/m 4. Per paviljoen zijn er 42 kamers die door de gedetineerden zelf kunnen worden afgesloten. Er is geen toilet of douchevoorziening op de kamers. Gedurende de nacht worden de kamerdeuren niet door het inrichtingspersoneel afgesloten. Gedetineerden mogen hun kamer dan echter niet verlaten, behalve voor gebruik van het toilet. Op de gangen is cameratoezicht. Elk paviljoen beschikt over een ruime recreatieruimte annex eetzaal, die in verbinding staat met een buitenplaats. Gedetineerden mogen zich overdag en 's-avonds vrij door het paviljoen en over het bijbehorende buitenterrein begeven. Hoewel de gedetineerdenkamers klein zijn, is het gebouw verder licht en open. De zeer beperkt beveiligde inrichting is ondergebracht op paviljoen 1. Daar is ook een aantal plaatsen gereserveerd voor gedetineerden met een beperkt beveiligd regime die deelnemen aan een zg. maatschappelijk reïntegratietraject.

In afzonderlijke nieuwbouw die eind negentiger jaren is gerealiseerd, is een klein huis van bewaring gehuisvest. Hier verblijven voornamelijk arrestanten; d.w.z. veroordeelden die door de politie zijn opgepakt, bijvoorbeeld omdat zij zich niet vrijwillig hadden gemeld om hun gevangenisstraf te ondergaan of omdat zij zich hadden onttrokken aan detentie of reclasseringstoezicht. In het huis van bewaring worden naast arrestanten ook (tijdelijk) gedetineerden ondergebracht die wegens misdrijven uit het (zeer) beperkt beveiligde gedeelte van Maashegge zijn verwijderd. Het gaat daarbij om gemiddeld ca. 10 plaatsen. De doorstroom van het huis van bewaring is groot. De maximum verblijfsduur is in de praktijk circa drie maanden. Het huis van bewaring heeft twee afdelingen. In het midden is een centraalpost gesitueerd met zicht op beide afdelingen.

Het complexterrein is omgeven door een betrekkelijk laag hekwerk. Daarbinnen is het terrein van huis van bewaring beveiligd met een penitentiair hekwerk. Hetzelfde geldt voor het onderdeel van het complex dat is getransformeerd tot justitiële jeugdinstelling. De portiersloge voor het complex is in een apart entreegebouw gehuisvest. Daar is ook de keuken van de BBI Maashegge. Op het terrein bevinden zich verder losstaande werkplaatsen voor gedetineerdenarbeid. De directie van Maashegge en de ondersteunende diensten zijn ondergebracht in het oorspronkelijke hoofdgebouw.

In tabel 1 is een overzicht gegeven van de verschillende bestemmingen van

Maashegge en de bijbehorende capaciteit ten tijde van het inspectiebezoek.

Tabel 1:

Bestemming	Capaciteit
Beperkt beveiligde inrichting	144
Zeer beperkt beveiligde inrichting	24
Huis van bewaring	48*
Totaal	216

* Het HvB heeft in totaal 6 tweepersoonscellen

1.6 Eerder onderzoek

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) heeft op 8 april 2004 een toezichtbezoek gebracht aan de (zeer) beperkt beveiligde paviljoens van Maashegge. Daarin worden onder meer de volgende conclusies getrokken. De rechtspositie van de gedetineerden was volgens de Raad naar behoren geregeld. De gedetineerdencommissie had destijds stevige kritiek op het te zwaar beoordeelde sanctiebeleid en was negatief over de bejegening. De RSJ achtte die echter van voldoende niveau. Positief was de Raad over de inspanningen van de inrichting op het terrein van de maatschappelijke reïntegratie van gedetineerden. Wel verdiende de samenwerking met de reclassering nadere aandacht.

2 Bevindingen

2.1 Algemeen

In de groepsinterviews die zijn gehouden met gedetineerden en met verschillende personeelsgeledingen, is gevraagd om een algemeen oordeel te geven over Maashegge.

Het algemene oordeel van de *gedetineerden* in de beperkt beveiligde inrichting is zeer positief. Behalve over de ruime mate van bewegingsvrijheid, is men erg te spreken over de bejegening door de penitentiair inrichtingswerkers (piw'ers) en over de mogelijkheden op het terrein van de maatschappelijke reïntegratie. Negatief is men over het ontbreken van georganiseerde activiteiten in het weekeinde.

De gedetineerden in het huis van bewaring hebben moeite met de beperkingen van het sobere regime. Zij verblijven lang op cel en dat valt zwaar, vooral in de benauwde cellen die zijn bestemd voor meerpersoonsgebruik. Ondanks deze beperkingen als gevolg van het gevoerde regime, is hun algemene oordeel niet negatief en zijn zij te spreken over de bejegening door de piw'ers.

Een algemeen, zij het enigszins gedateerd, oordeel van gedetineerden over Maashegge kan ook worden ontleend aan de uitkomsten van een in 2004 gehouden landelijke survey onder gedetineerden. In vergelijking met andere beperkt beveiligde inrichtingen werd Maashegge destijds iets positiever beoordeeld met betrekking tot de aspecten veiligheid, rechten, onderlinge omgang tussen gedetineerden en mate van autonomie. Licht negatiever was het oordeel over de mogelijkheden tot verbetering van het toekomstperspectief tijdens detentie en over de voorzieningen in Maashegge.

De vertegenwoordigers van de verschillende *personeelsgeledingen* waarmee is gesproken, baseren hun algemene oordeel over de inrichting grotendeels op heel andere aspecten.

De pluspunten waarover overwegend overeenstemming bestaat, zijn:

- de grote mate van eigen verantwoordelijkheid voor de gedetineerden
- het relaxte en rustige werkklimaat ("niemand wil hier weg")
- de goede collegiale samenwerking

- de flexibiliteit van de inrichting om zich aan te passen aan nieuwe doelgroepen.

Als zwakkere punten worden genoemd:

- het soms op zijn beloop laten van zaken
- het ontbreken van pro-actief strategisch lange termijn beleid
- het onvoldoende scherp en gestructureerd werken op basis van actuele dienstinstructies en procesbeschrijvingen.

Hieronder zal nader worden ingegaan op de specifieke aspecten van het inrichtingsfunctioneren die zijn betrokken in de doorlichting.

2.2 Rechtspositie

2.2.1 Huisregels

Gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting en in het huis van bewaring krijgen bij binnenkomst de beschikking over de op het verblijfspaviljoen geldende leefregels. Ook is er een huishoudelijk reglement van de inrichting. Naast deze schriftelijke informatie worden de gedetineerden in een intakegesprek door een piw'er op de hoogte gesteld van de gang van zaken op het paviljoen.

Leefregels en huishoudelijk reglement zijn uitsluitend in het Nederlands beschikbaar. Gedetineerden die het Nederlands niet machtig zijn, krijgen een mondelinge toelichting. Soms gebeurt dat met een medegedetineerde als tolk.

De leefregels en het huishoudelijk reglement waarover de gedetineerden ten tijde van het inspectiebezoek beschikten, waren op onderdelen niet actueel³. De RSJ heeft tijdens haar toezichtbezoek in 2004 geconstateerd dat de leefregels van de BBI-paviljoens niet voldoende op elkaar waren afgestemd. De inrichtingsdirectie had toentertijd aangegeven dat voor paviljoens met een zelfde regime, dezelfde regels zouden worden opgesteld. De IST heeft echter vastgesteld dat de paviljoensregels van de beperkt beveiligde inrichting nog steeds niet op elkaar zijn afgestemd.

³ Toen de inspectie dit in de voorbereiding van het onderzoek signaleerde, heeft de inrichtingsdirectie het huishoudelijk reglement alsnog aangepast. Deze nieuwe versie was tijdens het inspectiebezoek echter nog niet beschikbaar voor de gedetineerden

2.2.2 Beklag

Bij toerbeurt is een lid van de commissie van toezicht (cvt) van Maashegge maandcommissaris. Deze houdt maandelijks spreekuur waarvoor gedetineerden zich door middel van een verzoekbriefje kunnen opgeven. In 2006 hebben in totaal 29 gedetineerden hiervan gebruik gemaakt. De RSJ stelde ten tijde van haar toezichtbezoek in 2004 vast dat de inrichting aan de gedetineerden onvoldoende informatie gaf over het maandcommissariaat. Dat is nu anders. Zo staat de maandcommissaris expliciet vermeld op de zgsprekbriefjes die gedetineerden kunnen invullen als zij iemand van buiten de afdeling willen spreken.

De leden van de cvt brengen af en toe ook informele bezoeken aan de inrichting waarbij zij contact hebben met zowel gedetineerden als personeel. De cvt overlegt maandelijks met een vertegenwoordiger van de inrichtingsdirectie. De samenwerking met het inrichtingsmanagement wordt gekenmerkt als goed.

Gedetineerden kunnen tegen beslissingen van de inrichtingsdirecteur in beklag gaan bij de beklagcommissie van de cvt. In 2006 werden 145 beklagzaken bij beschikking afgedaan, waarvan 86 ongegrond, 33 niet-ontvankelijk en 24 gegrond. De meeste klachten hebben volgens de secretaris van de cvt betrekking op plaatsingen in afzondering bij wijze van ordemaatregel naar aanleiding van druggebruik. Verder wordt nogal eens geklaagd over tijdens het transport zoekgeraakte eigendommen. De gedetineerden waarmee gesproken is, hadden de indruk dat de afhandeling van klachten lang duurt. Om die reden is de Ist nagegaan hoeveel tijd verstrijkt tussen het tijdstip van indiening en dat van afdoening van beklagzaken. De Ist heeft zich daarbij beperkt tot de 22 beklagzaken waarop de beklagcommissie gedurende de eerste drie maanden van 2007 heeft beschikt: zie tabel 2.

De secretaris van de cvt gaf als verklaring voor de lange afhandelingsduur de afgelegen ligging van Maashegge en de lange reistijd voor leden van de beklagcommissie. De beklagzaken worden verzameld tot de maandelijkse vergadering van de beklagcommissie. Resteren dan nog enkele beklagzaken, dan vinden daarvoor geen tussentijdse bijeenkomsten van de beklagcommissie plaats.⁴

⁴ Het blijkt niet zo te zijn dat de lange afhandelingstermijn een gevolg is van trage informatieverstrekking door de inrichting. Toelichtende informatie van de inrichting wordt vaak al binnen enkele dagen verstrekt

Tabel 2:

Afdoeningstermijn	Aantal beklagzaken
Tot 4 weken	0
5 — 8 weken	6
9 — 12 weken	11
13 — 15 weken	5

2.2.3 Overige rechten

Rechtmatige insluiting en screening bij binnenkomst

Veroordeelden die zich bij Maashegge melden om hun vrijheidsstraf te ondergaan, moeten zich kunnen identificeren. In de oproepbrief is dat aangegeven. Echter, als een gedetineerde zich bij binnenkomst niet kan legitimeren, dan wordt hij toch ingesloten. Om de identiteit van zelfmelders te kunnen vaststellen worden steevast vingerafdrukken afgenomen en ter verificatie verzonden.

Als een gedetineerde wordt ingesloten, is niet altijd de noodzakelijke informatie over eventuele bijzondere risico's voorhanden. Vooral bij arrestanten die vanuit een politiebureau naar het huis van bewaring worden overgebracht, is dat een probleem.

Voorinformatie over gedetineerden die in het kader van hun detentiefasering in de beperkt beveiligde inrichting worden geplaatst, wordt in eerste instantie ontleend aan het selectieadvies van de inrichting van herkomst.

Uitgebreidere informatie van deze gedetineerden komt beschikbaar als het penitentiair dossier arriveert uit de inrichting van herkomst. Doorgaans is dat echter niet binnen tien dagen.

Gedetineerden worden bij binnenkomst door de medische dienst onderzocht. Daarnaast vindt een intakegesprek plaats door een piw'er op de verblijfsafdeling. Dan wordt ook naar bijzonderheden geïnformeerd, zij het niet gestructureerd.

Sancties

Zowel voor het huis van bewaring als voor de beperkt beveiligde inrichting hanteert Maashegge een overzicht waarop per overtreding is aangegeven welke sanctie daarop staat. Zowel executieve personeelsleden als gedetineerden gaven aan dat het disciplinaire optreden van de directie niet steeds consequent is. Er werden voorbeelden gegeven van vergelijkbare incidenten, die verschillend waren bestraft.

Het meest uitgesproken is het sanctiebeleid bij drug- en alcoholgebruik tijdens het regimair weekeindverlof in de beperkt beveiligde inrichting. Harddruggebruik of stevig alcoholgebruik (meer dan 0,5 promille) tijdens het weekeindverlof leidt volgens het sanctieschema van de inrichting tot plaatsing in afzondering in afwachting van herselectie voor een gesloten inrichting. Het inrichtingsbeleid is daarmee in lijn met het geldende drugsontmoedigingsbeleid van de directie gevangeniswezen. De gedetineerden vinden dit beleid streng en soms overtrokken. Ook het lid van de cvt waarmee is gesproken, was die mening toegedaan. De inrichtingsdirectie geeft desgevraagd aan dat het strikte sanctiebeleid met betrekking tot drugsgebruik de keerzijde is van de grote vrijheid en eigen verantwoordelijkheid die gedetineerden o.a. tijdens het weekeindverlof genieten.

Enkele gedetineerden waarmee is gesproken, klaagden over het feit dat geen compensatie geboden wordt als achteraf bij een contra-expertise blijkt dat de uitslag van de eerste urinecontrole onjuist is⁵.

Vermeldenswaard is het beleid van het bureau Selectie en Detentiebegeleiding dat een positieve uitslag van een urinecontrole bij binnenkomst van arrestanten leidt tot opschorting van eventueel verlof en verdere detentiefasering.

Zowel volgens de geïnterviewde gedetineerden als de personeelsleden waarmee is gesproken, zijn er weinig incidenten die het noodzakelijk maken dat inrichtingspersoneel geweld gebruikt om de orde te handhaven. In het huis van bewaring is de inzet van het Interne Bijstandsteam het afgelopen jaar slechts incidenteel noodzakelijk geweest.

⁵ De directie verklaarde door de beklagcommissie in het gelijk te zijn gesteld in haar beleid. Immers, de positieve uitslag op een u.c. is als zodanig een indicatie voor een verhoogd onttrekkingsrisico. Daarmee is de beslissing tot afzondering gerechtvaardigd. In de huisregels van Maashegge is ook expliciet aangegeven dat het aanvragen van een contra-expertise de opschorting van verlof en verdere detentiefasering niet opheft.

Geestelijke zorg

Aan de inrichting zijn parttime geestelijk verzorgers verbonden van protestantse en rooms-katholieke gezindte, een imam en een humanistisch raadsman.

De gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting geven aan dat de mogelijkheden om contact te hebben met een geestelijk verzorger goed zijn. Daarvoor moet dan een verzoekbriefje worden ingevuld.

Op zaterdag is er een oecumenische kerkdienst. De imam houdt op donderdagavond een gebedsdienst. Dit geldt zowel voor het huis van bewaring als voor de beperkt beveiligde inrichting.

Er zijn klachten over de toegang tot de geestelijke verzorgers in het huis van bewaring, zowel van de gedetineerden als van de geestelijk verzorgers zelf. De humanistisch raadsman waarmee is gesproken, gaf aan dat er pressie is (geweest) om individuele contacten van gedetineerden met geestelijk verzorgers tijdens de voor de recreatie bestemde tijd in te plannen. Daarnaast is het om roostertechnische redenen tot nu toe nog slechts gelukt om voor één van beide afdelingen van het huis van bewaring een gespreksgroep te organiseren.

Extern contact

De gedetineerden in het huis van bewaring en in de beperkt beveiligde inrichting hebben recht op eenmaal per week een uur bezoek. Dit bezoek vindt overdag plaats op een doordeweekse dag. In de praktijk levert dit problemen op met het bezoek van schoolgaande kinderen. De gedetineerden geven dit zelf ook aan. De directie van Maashegge heeft inmiddels plannen om het bezoek naar een doordeweekse avond te verplaatsen.

De (kleine) bezoekzaal in het huis van bewaring is kaal en heeft nauwelijks aparte speelvoorzieningen voor bezoekende kinderen. Ook vanuit beveiligingsoptiek is deze bezoekzaal niet optimaal ingericht; compartimentering, tafelschotten en een podium voor toezichthoudend personeel ontbreken.

De gedetineerden uit het huis van bewaring waarmee is gesproken, vonden het lastig dat elke week opnieuw moest worden opgegeven wie op bezoek komt. Dat is nl. niet altijd tevoren bekend. Niet opgegeven bezoek wordt geweigerd. De gedetineerden wijzen in dit verband op de praktijk in andere inrichtingen waarbij slechts eenmaal, bij binnenkomst opgave gedaan hoeft te worden van mogelijke bezoekers⁶.

⁶ Als dit inderdaad de praktijk is, dan is die niet in overeenstemming met de huisregels van Maashegge. Daarin

In de beperkt beveiligde inrichting kunnen de gedetineerden de hele dag telefoneren. Per paviljoen staan op de buitenplaats drie telefooncellen. De gedetineerden in het huis van bewaring klaagden over te beperkte mogelijkheden om te telefoneren. Er zijn twee telefoons per 24 gedetineerden, die tijdens de beperkte recreatietijd kunnen worden gebruikt.

Toegang zorg

De medische dienst bestaat uit een parttime hoofd Medische Dienst, twee parttime artsen, 6 verpleegkundigen en een administratieve kracht. De werkwijze is conform het in het kader van het project Verantwoorde Medische Zorg vastgestelde landelijke beleid. Dat betekent dat gedetineerden eerst op spreekuur komen bij de verpleegkundige en, indien nodig, pas daarna bij de arts. De arts heeft eenmaal per week spreekuur. Buiten dit spreekuur is een arts op afroep beschikbaar. De medische dienst heeft in de beperkt beveiligde inrichting een inloopspreekuur. Gedetineerden in het huis van bewaring kunnen zich opgeven voor het dagelijkse spreekuur van de verpleegkundige.

De gedetineerden kunnen wekelijks terecht op het spreekuur van de tandarts. De gedetineerden uit het huis van bewaring worden daartoe geboeid vervoerd naar de onderzoekskamer in het beperkt beveiligde gedeelte van de inrichting.

De gedetineerden uit het huis van bewaring en uit de beperkt beveiligde inrichting waarmee is gesproken, maakten melding van klachten over de lange wachttijd om de arts of tandarts te zien. Het inrichtingspersoneel en de medische dienst zelf gaven echter aan dat er weinig klachten zijn over (de bereikbaarheid van) de arts en de tandarts.

De verstrekking van medicijnen aan gedetineerden gebeurt volgens het zog. Baxter systeem waarbij piw'ers voorverpakte en gedoseerde medicatie aan gedetineerden verstrekken. Of de medicijnen ook daadwerkelijk worden ingenomen, wordt niet gecontroleerd. Voor wat betreft de inname van medicijnen in de avonduren in het huis van bewaring is dat ook niet mogelijk. De huisregels van Maashegge stellen expliciet dat het sparen van medicijnen verboden is en disciplinair kan worden bestraft. Uit celcontroles blijkt dat dit opsparen in de praktijk weinig voorkomt.

staat ni vermeld dat gedetineerden bij binnenkomst een lijst met mogelijke bezoekers op kunnen geven en tussendoor uitsluitend mutaties daarin hoeven te melden

Gedetineerden die binnenkomen in de inrichting worden zo mogelijk nog dezelfde dag medisch onderzocht. De medische dienst geeft aan dat eventuele bijzonderheden die een bijzonder risico opleveren, worden doorgegeven aan het personeel op de verblijfsafdeling. Het personeel waarmee is gesproken, meldde echter dat dat niet altijd gebeurt, met een beroep op het medisch beroepsgeheim. Dat betreft dan bijvoorbeeld de risico's van (het niet innemen van) bepaalde medicijnen. In afzondering geplaatste gedetineerden worden door de medische dienst bezocht.

Er is inmiddels met ingang van april 2007 weer een psycholoog aan de inrichting verbonden. Deze functie was als gevolg van wervingsproblemen sinds medio 2006 vacant. Gedetineerden kunnen niet rechtstreeks een beroep doen op de psycholoog. Dat kan uitsluitend door tussenkomst van de medische dienst.

Indien noodzakelijk kan door de medische dienst de professionele assistentie worden ingeroepen van de aan de inrichting verbonden psychiater. Bij ontstentenis van de psycholoog heeft deze de afgelopen periode ook het Psychomedisch Overleg voorgezeten. Psychiatrische hulp is slechts incidenteel (ca. eenmaal per maand) noodzakelijk. Het aantal gedetineerden met ernstige psychische stoornissen is volgens onze gesprekspartners beperkt. Dat komt mede doordat de aanwezigheid daarvan een contra-indicatie is voor plaatsing in een beperkt beveiligde inrichting. In het huis van bewaring is de problematiek soms groter, maar het aantal incidenten tengevolge van ernstige gedragsstoornissen valt ook daar erg mee.

Educatie en vorming

Sport

Gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting kunnen tweemaal per week een uur deelnemen aan sportactiviteiten en eveneens tweemaal een uur aan fitness. Er zijn faciliteiten voor binnen- en voor buitensport. De gedetineerden in het huis van bewaring hebben tweemaal per week een uur fitness in een ruime tot fitnessruimte getransformeerde voormalige arbeidszaal.

Bibliotheek

In de beperkt beveiligde inrichting is een ruime, goed geoutilleerde bibliotheekzaal waarvan de gedetineerden tweemaal per week gebruik

kunnen maken. Er is een beperkt aanbod van buitenlandse boeken. Er zijn wel de nodige buitenlandse tijdschriften. Juridische en religieuze literatuur is voorhanden.

In het huis van bewaring is een beperkte bibliotheekdependance die de gedetineerden eenmaal per week een uur kunnen bezoeken.

De bibliotheek van Maashegge heeft een contract met de bibliotheek van de gemeente Eindhoven om desgewenst bijzondere literatuur beschikbaar te krijgen.

Onderwijs

Gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting kunnen deelnemen aan onderwijsactiviteiten (taalonderwijs, computercursussen). Daarnaast kunnen gedetineerden in dit gedeelte van Maashegge deelnemen aan een zg. maatschappelijk reïntegratietraject. In het kader daarvan kunnen eveneens diploma's worden behaald (zie paragraaf 2.3).

Voor de gedetineerden in het huis van bewaring zijn er in het geheel geen onderwijsfaciliteiten.

Arbeid

Voor gedetineerden in het huis van bewaring geldt een zg. arrestantenregime. Dit impliceert dat er voor de gedetineerdenarbeid centraal geen financiële middelen beschikbaar worden gesteld. Afgezien van vier werkplekken als reiniger in de huisdienst, zijn hier dan ook geen arbeidsmogelijkheden.

De arbeidsmogelijkheden in de beperkt beveiligde inrichting zijn daarentegen royaal. Bijzonder is dat gedetineerden kunnen opteren om gedurende drie hele dagen per week buiten de inrichting te werken. Op dinsdag, woensdag en donderdag worden zij dan ingezet op speciale projecten zoals het inrichten van kinderspeelplaatsen of het renoveren van een bungalowpark in de buurt. Ook worden gedetineerden buiten tewerk gesteld bij groenonderhoud en bij bedrijfsondersteunend werk (bv. het maken van betonmallen). Er zijn 32 werkplekken in de buitendienst. Daarnaast zijn er, afgezien van de huisdienst en werk in de keuken, arbeidsmogelijkheden in een houtwerkplaats en in een metaalwerkplaats op het terrein van Maashegge voor 50 tot 60 gedetineerden. In beginsel wordt daar doordeweeks halve dagen gewerkt. Enkele gedetineerden werken hier echter fulltime.

De Ist is verzekerd dat de arbeid in de praktijk nimmer uitvalt. Indien het vaste begeleidend personeel uitvalt, wordt altijd een oplossing gevonden. Dit

is een opvallend verschil met veel andere penitentiaire inrichtingen. Uit doorlichtingen is gebleken dat daar de arbeid regelmatig uitvalt.

Voeding

Maashegge heeft een eigen keuken. Daar worden de maaltijden bereid voor de gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting. De keuken verzorgt ook de voeding voor de justitiële jeugdinrichting en voor de nabijgelegen penitentiaire inrichting voor vrouwen 'Ter Peel'.

Daarmee is de maximumcapaciteit van de keuken bereikt. De gedetineerden in het huis van bewaring krijgen dan ook magnetronmaaltijden uitgereikt die zij zelf in de magnetron op cel moeten opwarmen.

De gedetineerden in het huis van bewaring hebben, evenals de gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting, de mogelijkheid om zelf in hun recreatietijd in een keukentje eten te bereiden.

Een enkele negatieve opmerking over de magnetronmaaltijden in het huis van bewaring daargelaten, hebben de gedetineerden tegen de ISt geen klachten geuit over de voeding.

2.2.4 Dagprogramma

Het dagprogramma in de beperkt beveiligde inrichting begint doordeweeks om 7:15 uur. Vanaf dat tijdstip mogen de gedetineerden hun kamer verlaten. Het dagprogramma duurt tot 21:30. Daarna dienen de gedetineerden op hun kamer te blijven. In het weekeinde duurt het dagprogramma van 9:00 uur tot 21:30 uur. Per saldo omvat het dagprogramma 96 uur per week. De directie van de inrichting is er door middel van reallocatie van personele middelen in geslaagd dit royale programma te handhaven, ondanks de verkorting van de bedrijfstijd die de Dienst Justitiële Inrichtingen in 2004 landelijk heeft doorgevoerd. De inrichtingsdirectie gaf aan dat het relatief lange dagprogramma nodig is, omdat een langdurig verblijf in de zeer kleine verblijfsruimten van de beperkt beveiligde inrichting niet verantwoord wordt geacht.

De gedetineerden waarmee de ISt heeft gesproken, waren zeer positief over de grote mate van bewegingsvrijheid. De enige klacht met betrekking tot het dagprogramma betrof het gebrek aan georganiseerde activiteiten tijdens het weekeinde.

Het dagprogramma in het huis van bewaring steekt af tegen dat van de beperkt beveiligde inrichting. Het hier gevoerde arrestantenregime heeft een dagprogramma van 24 uur per week. Daarbuiten verblijft men op cel. De

geïnterviewde gedetineerden meldden dat sommigen zich door het lange verblijf op cel op den duur steeds meer terugtrekken en depressief worden. Per dag worden de gedetineerden in het huis van bewaring een uur op de luchtplaats gelucht. De gedetineerden geven aan dat in dit uur de tijd van het in- en uitsluiten, alsmede van het naar luchtplaats lopen is inbegrepen. Van de kant van de inrichting wordt dit tegengesproken. De ISt heeft tijdens het inspectiebezoek geen zekerheid gekregen dat het dagelijkse uur luchten ook daadwerkelijk steeds de netto luchtijd betreft. Naderhand heeft de inrichtingsdirectie ISt verzekerd dat dit wel degelijk het geval is. Alles bij elkaar opgeteld is er in het huis van bewaring per week 9 ½ uur beschikbaar voor de recreatie, verdeeld over vijf blokken van 1 ½ uur op doordeweekse dagen en twee blokken van 1 uur op zaterdag en zondag.

2.2.5 Discriminatie

Door geen van de geïnterviewde gedetineerden en personeelsleden is melding gemaakt van discriminerend optreden ten opzichte van gedetineerden. Dat geldt zowel voor het huis van bewaring als voor de beperkt beveiligde inrichting.

2.2.6 Accommodatie en meerpersoonscelgebruik

Hygiëne

De ISt heeft tijdens haar bezoek kunnen vaststellen dat de gemeenschappelijke ruimtes en de verblijfsruimtes schoon zijn. Gedetineerden hebben ook voldoende gelegenheid zich schoon te houden.

Accommodatie

Artikel 3 van de ministeriële regeling verblijfsruimten gaat uit van een minimale vloeroppervlakte van verblijfsruimten van gedetineerden van 10 m². De kamers in de beperkt beveiligde inrichting hebben een oppervlakte van ongeveer 5 ½ m². Bovendien missen deze ruimten de gebruikelijke sanitaire voorzieningen.

De sanitaire ruimten van de beperkt beveiligde inrichting maakten een enigszins vervallen indruk en zijn aan een opknapbeurt toe. Dat geldt overigens ook voor sommige andere gemeenschappelijke ruimten op de beperkt beveiligde paviljoens.

De cellen in het huis van bewaring voldoen aan de wettelijke eisen. De ISt heeft echter geconstateerd dat de matrassen op de bedden te kort zijn, nl. 80 x 190 cm in plaats van de door de inrichting noodzakelijk geachte

80 x 200-220 cm. In het gesprek dat de Inspectie met hen had, klaagden de gedetineerden hier ook over. Immers, het lange verblijf op cel als uitvloeisel van het arrestantenregime maakt dat noodgedwongen veel tijd op bed wordt doorgebracht. Het is opmerkelijk dat het de verantwoordelijke inrichtingsfunctionarissen niet eerder was opgevallen dat de matrassen niet de gewenste lengte hadden en/of dat niets was ondernomen om dit te herstellen.

Meerpersoonscelgebruik

Zes cellen in het huis van bewaring zijn bestemd voor dubbel gebruik. De eerste 14 dagen verblijven de gedetineerden op een eenpersoonscel. Daarna worden sommigen dubbel geplaatst. Zo mogelijk wordt daarbij rekening gehouden met de voorkeur van gedetineerden om met een andere gedetineerde de cel te delen. Dat lukt in de praktijk niet altijd. Rokers en niet-rokers worden niet samengeplaatst. Het meerpersoonscelgebruik in Maashegge is destijds zonder bijzondere problemen ingevoerd. Er hebben zich geen incidenten voorgedaan.

De lengte van het verblijf op een meerpersoonscel is niet aan een termijn gebonden. De gedetineerden klagen erover dat er geen doorstroombeleid is, waarbij dubbel geplaatste gedetineerden zodra dat mogelijk is een eenpersoonscel krijgen toegewezen en plaatsmaken voor naderhand binnengekomen gedetineerden die nog op een eenpersoonscel verblijven. Nu is het zo dat sommige gedetineerden tot het einde van hun verblijf samen zitten en anderen hun hele verblijf alleen.

2.3 Veiligheid

2.3.1 Beveiligingsvoorzieningen

In november 2006 is een zg. externe security-audit (ESA) uitgevoerd in Maashegge. Zo'n audit vindt in alle penitentiaire inrichtingen plaats aan de hand van de 'Beveiligingsmethodiek DJI'. De resultaten van de audit in Maashegge zijn vastgelegd in een rapport dat medio april 2007 is vastgesteld. Algemene conclusie van het onderzoek was dat "de beveiliging van de inrichting redelijk voldoet en effectief is. Op een aantal onderwerpen is wel verbetering wenselijk". Belangrijke conclusie was onder andere dat in Maashegge niet met de beveiligingsmethodiek DJI wordt gewerkt. Evenmin worden de richtlijnen uit de DJI-instructie "Penitentiaire Scherpste" toegepast. De ISt heeft zich ook zelf een algemeen beeld gevormd van de beveiligingsvoorzieningen binnen Maashegge en vooral van de aandacht die

de interne en externe beveiliging binnen de organisatie krijgt. Verschillende personeelsvertegenwoordigers waarmee is gesproken, gaven aan dat beveiligingsissues niet altijd de noodzakelijke prioriteit krijgen. Vooral functionarissen met een specifieke veiligheidstaak menen dat de beveiliging in de inrichting nog wel eens op het tweede plan komt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het niet volledig actueel zijn van dienstinstructies of uit een onlangs opnieuw ingerichte bezoekzaal in het huis van bewaring waarbij volgens enkele van de gesprekspartners van de Ist onvoldoende rekening is gehouden met noodzakelijke beveiligingsvoorzieningen. De psychologische beveiliging is goed, maar de "penitentiaire scherpte" is de afgelopen jaren wat verloren gegaan, aldus sommige geïnterviewden. Daar staat tegenover dat er tot nu toe weinig serieuze veiligheidsincidenten zijn geweest.

Lastig zijn de zeer verschillende beveiligingsniveaus op het complex. In de beperkt beveiligde inrichting is de bewegingsvrijheid van gedetineerden groot en is de externe beveiliging gering. De beveiliging van het huis van bewaring stelt heel andere eisen. Dit verschil geeft complicaties bij bewegingen van gedetineerden uit het huis van bewaring en van hun bezoekers over het terrein van de beperkt beveiligde inrichting. Zo worden bezoekers in een busje over het complexterrein naar het huis van bewaring vervoerd en worden gedetineerden geboeid naar de tandarts in de beperkt beveiligde inrichting getransporteerd. Deze variatie in veiligheidsniveau's maakt ook de veiligheidsinstructies en -trainingen van het personeel ingewikkeld.

Materieel

Zoals al eerder is aangegeven, is de externe beveiliging van het hoofdgebouw van Maashegge gering. Er is een betrekkelijk laag hekwerk dat geen serieus obstakel vormt om het complexterrein te verlaten. Daar komt bij dat de ramen van de gedetineerdkamers open kunnen, ook 's-nachts. Ondanks de geringe externe beveiligingsvoorzieningen hebben zich echter geen ernstige incidenten voorgedaan.

Het huis van bewaring heeft een volwaardig penitentiair hekwerk en standaard beveiligde cellen.

Op kritische plaatsen in het huis van bewaring is cameratoezicht, waar nodig met bewegingsdetectie. Dat geldt ook voor de beperkt beveiligde inrichting. Belangrijk is daar het cameratoezicht op de gedetineerdengangen, vooral tijdens de nachtelijke uren.

Alle cellen, zowel in het huis van bewaring als in de beperkt beveiligde inrichting, zijn voorzien van rookmelders en van spreek-luister verbindingen met de team- of meldkamer.

De werking van de technische beveiligingsvoorzieningen wordt regelmatig gecontroleerd. Zo wordt het mobiele oproepsysteem wekelijks getest. Ook brandwerende systemen worden periodiek gecontroleerd. Daar staat echter tegenover dat technische mankementen volgens veel geïnterviewden maar traag worden verholpen.

Immaterieel

Naar aanleiding van de Schipholbrand in 2005 is er landelijk een operatie op gang gekomen om de brandveiligheid van de justitiële inrichtingen op het gewenste peil te brengen. Voor Maashegge heeft dit onder meer tot gevolg gehad dat de nachtelijke personeelsbezetting is verhoogd van 5 tot 9 functionarissen. Hiervan zijn er 4 gepositioneerd in de jeugdinrichting, 3 in het huis van bewaring en 2 in de beperkt beveiligde inrichting. Zonodig kunnen deze teams elkaar onderling ondersteunen.

Veel geïnterviewde executieve personeelsleden vinden het een risico dat in de nachtdienst naast bewaarders van Maashegge ook medewerkers van particuliere beveiligingsdiensten worden ingezet. Deze beveiligingsmedewerkers kennen de situatie in de inrichting onvoldoende en zijn daardoor bij calamiteiten onvoldoende in staat om slagvaardig op te treden. De Ist heeft begrepen dat deze inzet tijdelijk is en dat op termijn de nachtdienst weer volledig met eigen medewerkers zal worden verricht.

Naast uitbreiding van de nachtelijke personeelsformatie, is het op peil brengen van de bedrijfshulpverlening (BHV) binnen de justitiële inrichtingen een speerpunt van landelijk beleid. Ten tijde van het inspectiebezoek hadden alle medewerkers van Maashegge een verkorte BHV-opleiding gevolgd⁷. Een andere landelijke actie is het in elke inrichting werven en aanstellen van een BHV-coördinator. Tijdens het inspectiebezoek was nog geen coördinator aangesteld. Het inrichtingsmanagement betreurde dit zelf ook, omdat mede daardoor een aantal noodzakelijke verbeteracties met betrekking tot de (brand)veiligheid onvoldoende daadkrachtig kunnen worden opgepakt.

Er is een gebruikersvergunning voor het complex. Die moet echter worden

⁷Een aantal deelnemers aan deze cursus had kritiek op de korte duur daarvan en op het gebrek aan diepgang

geactualiseerd vanwege de herbestemming en verbouwing van een gedeelte van de accommodatie tot justitiële jeugdinstelling.

De samenwerking met de lokale brandweer van Vierlingsbeek is volgens de leiding van Maashegge uitstekend. Er moet nog wel een zg. gemeenschappelijk aanvalsplan komen. Ook moet worden afgestemd over het eventueel noodzakelijke gebruik van ademluchtapparatuur.

Om de implementatie van het aangescherpte brandveiligheidsbeleid centraal te kunnen volgen en bij te kunnen sturen, worden in alle penitentiaire inrichtingen zg. BHV-scans verricht. In Maashegge is dat in januari 2007 gebeurd. Die scan heeft een flink aantal tekortkomingen aan het licht gebracht. Een aantal daarvan is hierboven al gesignaleerd of inmiddels opgelost (bv. BHV-training personeel). Een belangrijke constatering tijdens de BHV-scan was dat nogal wat dienstinstructies en procesbeschrijvingen ontbreken of geactualiseerd moeten worden. Dat heeft de Ist bij haar inspectie ook vastgesteld. De geldende dienstinstructies van personeel zijn deels verouderd. De directie beaamt deze achterstand en geeft aan dat juist hiervoor een snelle aanstelling van de BHV-coördinator dringend gewenst is.

Vanuit een oogpunt van beveiliging is het van belang dat executief inrichtingspersoneel herkenbaar is gekleed. Het dienstkleedreglement van de Dienst Justitiële Inrichtingen schrijft dan ook voor dat onder meer bewaarders en piw'ers hun werk geüniformeerd verrichten. In Maashegge is dat voor wat betreft de piw'ers in de (Z)BBI niet het geval. Deze ontheffing heeft instemming van de centrale leiding van het gevangeniswezen.

2.3.2 Calamiteitenplan

Uit de eerdergenoemde BHV-scan kwam naar voren dat het calamiteitenplan van Maashegge moet worden geactualiseerd. Dat is inmiddels ter hand genomen. Daarvoor is extra mankracht aangetrokken.

In 2006 heeft behalve een beperkte oefening ook een grote calamiteitenoefening plaatsgevonden met onder meer de brandweer van Vierlingsbeek. Deze oefening is ook geëvalueerd.

2.3.3 Maatschappijbeveiliging

Gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting komen in aanmerking voor vierwekelijks regimair verlof. Het risico dat zij zich aan de vrijheidsstraf onttrekken door niet terug te keren van verlof is daarmee aanwezig. In totaal hebben in 2006 58 beperkt beveiligde gedetineerden zich aan de detentie

onttrokken. Dat is minder dan de 75 onttrekkingen die volgens het managementcontract van de sectordirecteur Gevangeniswezen met de algemeen directeur van de PI Zuid Oost in 2006 maximaal aanvaardbaar werden geacht.⁸

Om een vergelijking te kunnen trekken met andere beperkt beveiligde inrichtingen heeft de Ist bij het hoofdkantoor van de DJI gegevens opgevraagd over de onttrekkingen in 2006 vanuit de beperkt beveiligde inrichtingen Westlinge in Heerhugowaard en Bankenbosch in Veenhuizen:

Tabel 3:

Inrichting	Aantal onttrekkingen (2006)	Gemiddelde bezetting	Aantal onttrekkingen per 100 bezette plaatsen
Maashegge	58	148	39
Westlinge	63	195	32
Bankenbosch	57	122	47

Maashegge neemt met 39 onttrekkingen per 100 gemiddeld bezette plaatsen een middenpositie in t.o.v. de beide andere beperkt beveiligde inrichtingen.

Om vast te kunnen stellen of alle gedetineerden op de beperkt beveiligde paviljoens ook daadwerkelijk aanwezig zijn, worden de gedetineerden hier vier maal per dag geteld. Volgens het 'Handboek Executieve Dienst' van Maashegge dienen de gedetineerden tijdens de telling om 12:00 uur en om 17:00 uur in de eetzaal aanwezig te zijn. Uit de mededelingen van het executieve personeel en van de gedetineerden heeft de Ist kunnen opmaken dat hier niet strikt de hand aan wordt gehouden. Op sommige paviljoens wordt ook geteld terwijl de gedetineerden zich niet allemaal in de eetzaal hebben verzameld. De geïnterviewde piw'ers gaven aan dat dit verschil in werkwijze lastig is, als op een ander paviljoen moet worden ingevallen.

Er hebben zich in 2006 geen onttrekkingen uit het huis van bewaring voorgedaan.

⁸ In 2006 is een gedetineerde uit Maashegge met regimair weekeindverlof als hoofdverdachte van een moord door de politie in Amsterdam aangehouden. Tevoren waren er binnen de inrichting geen aanwijzingen voor een bijzonder gevaarsrisico

2.3.4 Communicatie

Medewerkers-gedetineerden

Een belangrijk onderdeel van de psychologische beveiliging van een penitentiaire inrichting, is de manier waarop personeel en gedetineerden met elkaar communiceren. Zowel de gedetineerden in het huis van bewaring als in de beperkt beveiligde inrichting zijn positief over het optreden van de piw'ers. De bejegening is respectvol, je kunt met vragen bij het personeel terecht en je krijgt daar ook een reactie op. De gedetineerde gesprekspartners van de ISt gaven ook aan dat er geen onnodig geweld wordt gebruikt noch dat het personeel intimiderend optreedt. De ISt heeft tijdens haar bezoek aan Maashegge ook zelf kunnen constateren dat er in de inrichting een rustige, ontspannen sfeer is.

De Commissie van toezicht, tenslotte, beoordeelt de bejegening van de gedetineerden door het personeel binnen de regimaire mogelijkheden als in het algemeen goed.

Er zijn volgens de gedetineerden wel verschillen in de manier van optreden tussen de piw'ers. Sommigen zijn strikt in de toepassing van de regels en anderen gaan daar soepeler mee om. De gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting wijzen in dit verband ook op verschillen tussen de paviljoens.

Het executieve personeel waarmee is gesproken, vindt eveneens dat er voldoende contact is met de gedetineerden. Dat geldt niet alleen voor de inrichtingswerkers in de beperkt beveiligde inrichting, maar ook voor die in het huis van bewaring. Die contacten vinden daar dan plaats tijdens de recreatie of tijdens het luchten.

In de beperkt beveiligde inrichting krijgt iedere gedetineerde een piw'er als mentor toegewezen. Deze onderhoudt intensiever contact en is vraagbaak als de gedetineerde problemen wil bespreken. Deze mentoren stellen rapportages op over "hun" gedetineerden die worden besproken in het detentieberaad waar het verloop van de detentie in multidisciplinair verband wordt gevolgd. Zo'n mentoraat bestaat in het huis van bewaring niet. Volgens de daar werkzame personeelsleden komt dit door de korte verblijfsduur van de gedetineerden. De inrichtingsdirectie heeft aangegeven dat in de toekomst wellicht ook in het huis van bewaring met mentoren gewerkt zal gaan worden.

In de beperkt beveiligde inrichting is er gestructureerd overleg tussen een officiële vertegenwoordiging van de gedetineerden en het inrichtingsmanagement. Deze gedetineerdencommissie komt maandelijks bijeen. In het huis van bewaring ontbreekt zo'n commissie. Er is onvoldoende animo voor bij de aanwezige gedetineerden. De geïnterviewde gedetineerden wijten dit aan de korte verblijfsduur en de grote doorstroom in dit deel van Maashegge.

Medewerkers onderling en met leidinggevend

Om de detentieprocessen goed te laten verlopen, is adequate horizontale en verticale communicatie binnen de inrichtingsorganisatie van groot belang. Zowel in de beperkt beveiligde inrichting als in het huis van bewaring vindt o.l.v. het afdelingshoofd wekelijks teamoverleg plaats. Behalve de dienstdoende piw'ers neemt hieraan soms een beveiligingsfunctionaris en/of een medewerker maatschappelijke dienstverlening deel. Het teamoverleg vindt gestructureerd, aan de hand van een agenda plaats. Bijzonderheden met betrekking tot individuele gedetineerden worden besproken, maar ook het functioneren van het team komt aan de orde. De bewaarders van Maashegge hebben een eigen teamoverleg onder leiding van een beveiligingscoördinator.

Gedetineerden worden binnen vier weken na binnenkomst besproken in het wekelijkse multidisciplinaire gedetineerdenberaad. Daarna worden gedetineerden elke zes weken besproken. In het gedetineerdenberaad komt het verloop van de detentie aan de orde en worden beslissingen met betrekking tot te verlenen vrijheidsgraden (verlof; detentiefasering) voorbereid. Het Bureau Selectie en Detentiebegeleiding (BSD) zit dit overleg voor. Verder nemen er standaard aan deel: een executieve personeelsvertegenwoordiger van de afdeling, een medewerker maatschappelijke dienstverlening, een vertegenwoordiger van de medische staf en een geestelijk verzorger. Afhankelijk van het verblijfspaviljoen kunnen ook andere disciplines in dit overleg participeren.

Gedetineerden met bijzondere psychomedische problemen worden besproken in het wekelijkse Psychomedisch Overleg (PMO). In dit overleg zijn de psycholoog, de psychiater en de medische staf van de inrichting vertegenwoordigd. Bijzonder is dat in Maashegge de medewerker maatschappelijke dienstverlening aan het overleg deelneemt voorzover afstemming noodzakelijk is over de toeleiding van gedetineerden naar

zorginstellingen aan het einde van de detentie.

Naast het gestructureerde interdisciplinaire overleg is ook de directe bilaterale samenwerking en informatie-uitwisseling belangrijk. Het middenkader geeft aan dat de kwaliteit van die samenwerking wisselend is. Zoals ook al eerder is aangegeven, reageert de facilitaire dienst vaak traag. Daarnaast geeft de medische dienst volgens de executieve medewerkers en hun leidinggevendenden niet altijd bijzonderheden door die voor de bejegening van gedetineerden van belang zijn. Deze opvatting wordt niet gedeeld door de medische staf. Risico's als gevolg van medische problemen en mogelijke neveneffecten van medicijngebruik zouden wel degelijk worden doorgegeven. Wel geeft de medische dienst aan dat het ook de verantwoordelijkheid van de gedetineerden zelf is om bijvoorbeeld suikerziekte of epilepsie te melden bij de piw'ers op de afdeling.

Evenals andere penitentiaire inrichtingen heeft Maashegge gericht beleid ontwikkeld met betrekking tot de bestijding van onderlinge agressie en geweld (OAG) binnen de inrichtingsorganisatie. Evenals in andere penitentiaire inrichtingen is als onderdeel van landelijk personeelsbeleid in 2005 een zg. OAG-traject gestart. Doel daarvan is om de onderlinge personeelsrelaties en de verhouding tussen personeel en hun leidinggevendenden te verbeteren. Begin 2006 is voor Maashegge een plan van aanpak vastgesteld, dat onder meer voorziet in een meer open manier van communiceren binnen de inrichting. Om dat te bewerkstelligen zijn werkconferenties en themabijeenkomsten georganiseerd en heeft het middenkader een intervisietraject gestart om de onderlinge samenwerking te verbeteren. Of het OAG-traject echt tot wezenlijke veranderingen zal leiden in de omgangscultuur binnen Maashegge, wordt door de gesprekspartners van de ISt verschillend beoordeeld. Het management van de inrichting en het middenkader geven aan dat de samenwerking en het onderlinge vertrouwen is verbeterd. Mensen spreken elkaar meer aan, bijvoorbeeld op afwezigheid wegens ziekte. Deze visie wordt bevestigd door de bewaarders waarmee is gesproken. Daar staat echter de opvatting van de geïnterviewde piw'ers tegenover. In de gesprekken met de ISt gaven zij aan dat de OAG-operatie niet zo tot de verbeelding spreekt, omdat er toch al een gemoedelijke omgangscultuur is en er weinig onderlinge intimidatie voorkomt binnen de inrichtingsorganisatie.

Dat laatste wordt overigens bevestigd door de uitkomsten van de zg.

Basisvragenlijst Amsterdam (BASAM) in 2004⁹. In deze vragenlijst is de medewerkers van de inrichting gevraagd om hun mening te geven over de onderlinge samenwerking en over de manier waarop leiding wordt gegeven. In vergelijking tot andere penitentiaire inrichtingen is het inrichtingspersoneel positief over het (stimulerend en sociaal-emotioneel) leiderschap binnen de inrichting en ook positief over de onderlinge collegiale ondersteuning. Onderlinge agressie zou minder vaak dan elders voorkomen. Hetzelfde geldt voor integriteitsproblemen. Daar staat tegenover dat de mogelijkheden voor het personeel om zich persoonlijk te ontwikkelen voor verbetering vatbaar zijn.

Het positieve oordeel van het uitvoerende personeel over hun direct leidinggevendendat uit de in 2004 afgenomen BASAM bleek, werd ook geuit in de gesprekken die de ISt heeft gevoerd. Daar staat de grotere afstand tegenover die ten opzichte van de inrichtingsdirectie wordt ervaren. Het is de ISt opgevallen dat veel gesprekspartners van de ISt de mate van pro-activiteit op een aantal belangrijke terreinen (o.a. veiligheid, reïntegratie, integriteitsbeleid) van het inrichtingsmanagement minder positief waarderen dan de leiding dat zelf doet. De locatiedirecteur heeft verder aangegeven persoonlijk veel te hebben geïnvesteerd in de samenwerking met de ondernemingsraad.

2.3.5 Drugsbeleid

De RSJ constateerde tijdens haar werkbezoek in 2004 al dat de inrichting een strak drugsontmoedigingsbeleid voert. Dat is nog steeds het geval. Zoals in paragraaf 2.2.3. van dit rapport is aangegeven acht de directie het strenge sanctiebeleid bij gebruik of bezit van drugs en alcohol de keerzijde van de grotere eigen verantwoordelijkheid van de beperkt beveiligde gedetineerden.

Bij binnenkomst in de beperkt beveiligde inrichting worden alle gedetineerden gecontroleerd op gebruik van drugs en alcohol. Na het eerste regimaire weekeindverlof wordt eveneens iedereen gecontroleerd, zij het niet steeds direct na terugkeer in de inrichting¹⁰. Vervolgens vinden na het weekeindverlof controles op individuele indicatie plaats. Volgens de

⁹ Deze BASAM wordt door DJI in alle penitentiaire inrichtingen afgenomen. Tijdens het inspectiebezoek vond een herhaling plaats van de in 2004 gehouden personeelsenquête.

¹⁰ De ISt heeft tegenstrijdige verklaringen gehoord van executieve personeelsleden en de leidinggevendend in de BBI over de controle tijdens het eerste weekeindverlof. Het officiële inrichtingsbeleid, dat na het 1^e weekeindverlof iedereen wordt getest, zou niet op alle paviljoens strikt worden toegepast.

gesprekspartners van de Inspectie zou dan ongeveer 1 op de 5 verlofgangers worden gecontroleerd. De gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting bevestigden dit beleid: "Ze weten precies wie ze moeten hebben!"

Gedetineerden die na hun arrestatie door de politie in het huis van bewaring zijn geplaatst, worden bij binnenkomst steevast op drug- en alcoholgebruik gecontroleerd. Een positieve uitslag wordt mede als argument gebruikt om het vrijhedenbeleid (algemeen verlof; detentiefasering) te vertragen, zo meldde het BSD van de inrichting. Tijdens het verdere verblijf in het huis van bewaring wordt de gedetineerdenbevolking onverwacht en steekproefsgewijs op druggebruik getest. Na het familiebezoek wordt steekproefsgewijze gefouilleerd.

Zowel in het huis van bewaring als in de beperkt beveiligde inrichting worden de cellen op aanwezigheid van contrabande gecontroleerd. In het huis van bewaring worden de cellen wekelijks gecontroleerd. Daarnaast is het streven om elke dag één cel grondig te controleren. Dat gebeurt dan tijdens het luchten van de gedetineerde door een bewaarder en een piw'er samen. Om roostertechnische redenen lukt dit niet altijd. In de beperkt beveiligde inrichting worden de kamers dagelijks oppervlakkig gecheckt en wekelijks steekproefsgewijze grondig gecontroleerd. In 2006 is vier maal een heel paviljoen doorzocht omdat er vermoedens bestonden over de aanwezigheid van ongeoorloofde bezittingen (drugs, GSM en/of opgespaarde medicijnen).

Alle gesprekspartners -gedetineerden, personeel, medische staf- gaven aan dat er in verhouding tot andere penitentiaire inrichtingen weinig drugs in de inrichting aanwezig zouden zijn.

2.3.6 Integriteit

Er bestaat bij het executieve personeel onduidelijkheid over het beleid binnen de inrichting met betrekking tot de integriteit van de medewerkers. Men heeft onvoldoende helder waar door het inrichtingsmanagement grenzen worden getrokken en welke procedures gelden met betrekking tot de melding en afhandeling van mogelijke schendingen. De piw'ers waarmee is gesproken, gaven aan dat het thema niet leeft en dat de manier waarop het inrichtingsmanagement integriteitsschendingen heeft afgehandeld, geen vertrouwen inboezemt. Mede als gevolg daarvan zei een enkeling vermoedens van integriteitsschendingen dan ook niet meer bij de leiding te

melden. Deze terughoudendheid om leidinggeevenden te waarschuwen lijkt op gespannen voet te staan met de eerdere constatering dat er binnen de inrichting gemoedelijk met elkaar wordt omgegaan en open wordt gecommuniceerd. Anderen gaven aan integriteitsrisico's wel te zullen melden. De Ist heeft de indruk gekregen dat onder de beveiligingsmedewerkers en hun leidinggeevenden vaker over dit onderwerp wordt gesproken. Het is daar ook een standaardonderwerp bij functioneringsgesprekken; bij de piw'ers niet.

De ondernemingsraad (OR) heeft extra aandacht van de inrichtingsleiding voor het integriteitsbeleid gevraagd, mede omdat twijfel bestaat of alle integriteitsschendingen wel worden gemeld en geregistreerd. Bovendien weet het personeel volgens de OR onvoldoende wat in dit opzicht van hen wordt verwacht.

2.4 Reïntegratie

Intensieve reïntegratietrajecten

Intensieve inspanningen om gedetineerden bij hun terugkeer in de samenleving een structureel betere maatschappelijke uitgangspositie te verschaffen, zijn geconcentreerd op de maatschappelijke integratieafdeling van de inrichting. Deze afdeling met 20 plaatsen is samen met de zeer beperkte inrichting gehuisvest op paviljoen 1 van Maashegge. Arbeidstoeleiding staat in dat soort trajecten doorgaans centraal, maar ze kunnen ook gericht zijn op opleiding en zorg. De inrichting beschikt over een netwerk van potentiële werkgevers voor ex-gedetineerden. Er vindt geen systematische screening plaats van alle gedetineerden op hun geschiktheid en motivatie voor een MI-traject. Gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting moeten zelf aangeven voor zo'n traject in aanmerking te willen komen. Nadat zij dat gedaan hebben, vindt een intake plaats door een aan de inrichting verbonden individuele trajectbegeleider¹¹. Deze fungeert ook verder als casemanager voor de gedetineerde. Reclasseringsinstellingen staan hierbuiten. Er is veel belangstelling onder de gedetineerden om aan een MI-traject mee te doen. In 2006 hebben in totaal 78 gedetineerden deelgenomen aan een MI-traject.

¹¹ Deze wordt gesubsidieerd door het Europees Sociaal Fonds

De intensieve inspanningen gericht op maatschappelijke reïntegratie buiten de MI-afdeling zijn tot nu toe beperkt. Dat zou kunnen verklaren waarom de gedetineerden in Maashegge in het kader van de in 2004 afgenomen gedetineerdersurvey iets minder positief waren over de verbetering van hun toekomstperspectief dan gedetineerden in andere beperkt beveiligde inrichtingen. 58% van de gedetineerden gaf toen aan dat de inrichting helemaal niets doet voor de terugkeer in de samenleving.

De directie heeft aangegeven dat dit met de landelijke introductie van de nieuwe methodiek van het programma Terugdringen Recidive (TR) zal gaan veranderen. Er zijn inmiddels afspraken gemaakt tussen de PI Zuid-Oost en de PI Limburg-Zuid om een gemeenschappelijk coördinatiepunt TR in te richten.

Daarop vooruitlopend worden nu al gedetineerden die in de PI Limburg-Zuid¹² een TR-traject zijn gestart in staat gesteld om een gedeelte daarvan in Maashegge te doorlopen. Deze TR-gedetineerden zitten verspreid over de beperkt beveiligde inrichting.

De directie van Maashegge heeft aangegeven de introductie van de TR-methode als een speerpunt te zien voor de komende jaren dat bij uitstek past bij de (zeer) beperkt beveiligde bestemming van de inrichting. Een aantal gesprekspartners van de ISt heeft aangegeven dat de directie op dit vlak meer initiatief zou kunnen ontplooiën. De directie stelt daarentegen wel degelijk het nodige initiatief te hebben ontplooid. Zo heeft Maashegge zich in het verleden aangeboden als proeftuin voor het programma Terugdringen Recidive. De centrale leiding van het gevangeniswezen heeft daar toen niet voor gekozen.

Introductie van TR impliceert een nauwere samenwerking tussen de penitentiaire inrichting en de reclasseringsinstellingen. Institutionele samenwerking is er tot nu toe niet of nauwelijks. Verschillende medewerkers waarmee is gesproken, klagen over de lange duur van het opleveren van reclasseringsproducten, zoals adviesrapportages met betrekking tot penitentiaire programma's. Ook over de kwaliteit van de rapportages is men niet altijd te spreken. Tenslotte geeft het Bureau Selectie en Detentiebegeleiding aan dat de reclassering erg terughoudend is met het verstrekken van achtergrondinformatie over gedetineerden. Vanwege de landelijke bestemming van Maashegge is het lastig om deze klachten bij de

¹² In dit penitentiaire cluster is de TR-methode al eerder ingevoerd

verschillende regionale reclasseringsinstellingen aan de orde te stellen.

Aansluiting nazorg

Alle gedetineerden in Maashegge, zowel in de beperkt beveiligde inrichting als in het huis van bewaring, worden door één van de drie medewerkers maatschappelijke dienstverlening die aan de inrichting zijn verbonden, gescreend op mogelijke problemen met betrekking tot maatschappelijke vervolgvoorzieningen na het ontslag. De gedetineerden krijgen daartoe na binnenkomst een vragenlijst die naderhand door de medewerker maatschappelijke dienstverlening met hen wordt doorgenomen. Alle geïnterviewde gedetineerden zijn ook daadwerkelijk gescreend¹³. De medewerker maatschappelijke dienstverlening waarmee is gesproken, gaf aan dat in de meeste gevallen wel iets moet worden geregeld. Desgevraagd gaven de gedetineerden aan dat praktische kwesties ook worden opgepakt. Terugkoppeling van de acties van de medewerker maatschappelijke dienstverlening naar de verblijfsafdeling vindt plaats via het gedetineerdenberaad.

Er zijn geen structurele afspraken met (verslavings)zorginstellingen over de opvang van zorgbehoevende gedetineerden na hun detentie. Er zijn volgens de medische staf verhoudingsgewijs weinig gedetineerden die bijzondere geestelijke gezondheidszorg nodig hebben.

Bureau Selectie- en Detentiebegeleiding

Dit bureau vervult een centrale rol bij het voorbereiden van beslissingen met betrekking tot overplaatsingen van gedetineerden in het kader van hun detentiefasering. Naar aanleiding van haar toezichtbezoek in 2004 constateerde de RSJ dat het BSD destijds soms traag reageerde op overplaatsingsverzoeken van gedetineerden. Dit was aanleiding voor de IST om hier specifiek naar te informeren.

De geïnterviewde gedetineerden in zowel het huis van bewaring als de beperkt beveiligde inrichting gaven aan dat het BSD vaak traag reageert. Er werden verschillende voorbeelden gegeven van verzoeken die weken geleden waren gedaan en waarop nog steeds geen uitsluitsel was verkregen. Sommige executieve personeelsleden waarmee is gesproken, bevestigen dit beeld; andere niet. Het BSD zelf geeft aan dat er in het verleden wel bezettingsproblemen zijn geweest op het bureau, maar dat die inmiddels zijn

¹³ Heel kort verblijvenden (< 14 dagen) worden niet gescreend

opgelost en dat er nu wel degelijk snel wordt gereageerd. Verder vergen de landelijke overplaatsingstermijnen en beslissingsprocedures nu eenmaal tijd. Gedetineerden kunnen in de beperkt beveiligde inrichting altijd bij het BSD binnenlopen om te informeren. In het huis van bewaring is dat niet het geval.

2.5 Personele randvoorwaarden

Een belangrijke randvoorwaarde voor een goed verloop van de detentieprocessen is dat er voldoende geëquipeerd personeel beschikbaar is. Er zijn geen personeelstekorten. Het ziekteverzuim is hoger dan het landelijke streefpercentage van 7,7%. Over heel 2006 was het ziekteverzuim in Maashegge 14,6%. In februari 2007 was dit inmiddels gedaald tot 10,5%. Tegenover dit relatief hoge ziekteverzuim staat het ontbreken van vacatures. De feitelijke personeelsbezetting is zelfs hoger dan de beschikbare formatie. Dit is een gevolg van de overdracht van een deel van de capaciteit van Maashegge als justitiële jeugdinstelling.

Naast de kwantiteit is de kwaliteit van het personeel belangrijk. In dat verband heeft de ISt geïnformeerd naar de aandacht hiervoor door middel van functioneringsgesprekken en (bij)scholing. Functioneringsgesprekken vinden plaats aan de hand van competentieprofielen. Als gevolg van verkeerde planning hebben niet alle leidinggevenden in 2006 ook met al hun medewerkers een functioneringsgesprek gehouden. Het inrichtingsmanagement heeft aangegeven hier nadrukkelijk op te sturen. Functioneringsgesprekken worden nu dan ook eerder in het jaar gestart.

Een belangrijke landelijke norm is dat het executieve personeel voldoende fit is om de functie uit te oefenen en daartoe ook regelmatig deelneemt aan de personeelssport en aan oefeningen in "praktisch penitentiair optreden (PPO)". Tijdens het inspectiebezoek is dit een terugkerend gespreksonderwerp gebleken. Oefeningen in PPO worden weliswaar standaard ingeroosterd, maar de bereidheid om daar aan deel te nemen, is beperkt. Dat dit een probleem is blijkt ook uit de resultaten van de jaarlijkse fitheidstest, Justfit. In 2006 heeft 63% van het executieve personeel aan deze test deelgenomen, waarvan 70% met succes. Per saldo betekent dit dat slechts 44% van het personeel heeft aangetoond voldoende conditie te hebben voor het vervullen van de functie. Het middenkader en de leiding van de inrichting onderkennen dit probleem, maar geven tegelijkertijd aan dat er

slechts beperkte middelen zijn om deelname te forceren. Er zijn geen harde sancties.

Los van het op peil brengen en houden van de fysieke conditie van het personeel, is het van belang dat wordt geïnvesteerd in de professionele ontwikkeling. Vertegenwoordigers van het middenkader en van de ondernemingsraad waarmee is gesproken, gaven aan dat er onvoldoende strategisch personeelsbeleid is. "Het MT zou zich meer moeten afvragen hoe zij het personeel scherp en gemotiveerd willen houden", was een opmerking van één van hen. Dit geldt vooral voor de kern van inrichtingsfunctionarissen die inmiddels al vele jaren in Maashegge werkzaam is.

3 Conclusies

Maashegge is een penitentiaire inrichting met zeer sterk verschillende regimes. De gedetineerden in het beperkt beveiligde gedeelte van de inrichting hebben een royaal dagprogramma met veel bewegingsvrijheid. Bovendien hebben zij vierwekelijks regimair verlof. De gedetineerden in het huis van bewaring hebben daarentegen een uiterst sober dagprogramma en brengen het grootste deel van de tijd op cel door; in een aantal gevallen op benauwde meerpersoonscellen. Het contrast tussen de beide bestemmingen van Maashegge is buitengewoon groot. Weliswaar levert dit complicaties op in de beveiliging en in de bejegening van de gedetineerden, maar tot grote spanningen leidt het niet. De inrichting is erin geslaagd met de nodige flexibiliteit een werkbare combinatie te realiseren.

In Maashegge heerst een ontspannen omgangscultuur. Dat geldt zowel voor de manier waarop het personeel de gedetineerden bejegt, als voor de onderlinge communicatie en samenwerking binnen de organisatie. Er heerst een relatieve rust en er zijn weinig incidenten.

Deze ontspannenheid heeft echter een keerzijde. Zaken worden wel eens op hun beloop gelaten. Vooral als het om de veiligheid gaat, zal de inrichting naar de mening van de IST alerter moeten zijn op het actualiseren en aanscherpen van de werkprocessen en dienstinstructies. De noodzaak tot een grotere scherppte geldt ook voor het regime en de wijze waarop de gedetineerden worden bejegend. Enkele van de gesprekspartners van de IST hebben een verband gelegd tussen de verminderde penitentiaire scherppte en het gegeven dat een kern van inrichtingsfunctionarissen inmiddels al vele jaren in Maashegge werkzaam is. Teveel gaat volgens sommigen op "de automatische piloot".

Echter, ook van het management van de inrichting had meer actieve sturing mogen worden verwacht op sommige aspecten van het regime en van de veiligheid binnen de inrichting.

Hieronder wordt nader ingegaan op de meer specifieke conclusies van de Inspectie met betrekking tot de verschillende aspecten van het functioneren van de inrichting. De nadruk zal daarbij liggen op tekortkomingen die voor

verbetering vatbaar zijn.

3.1 Rechtspositie

De European Prison Rules geven aan dat gedetineerden de beschikking dienen te hebben over actuele *huisregels* in een voor hen begrijpelijke taal. In Maashegge zijn er weliswaar schriftelijke huisregels beschikbaar, maar die zijn verouderd en pas naar aanleiding van het inspectiebezoek geactualiseerd. Bovendien ontbreekt op zijn minst een Engelstalige versie van die huisregels.

De gedetineerden ontvangen een praktische samenvatting van de belangrijkste huisregels in de vorm van zg. leefregels. Deze leefregels zijn per paviljoen opgesteld. De ISt vindt het van belang dat de leefregels van de beperkt beveiligde paviljoens onderling worden gestroomlijnd. Niet alleen is de redactie van de leefregels verschillend, maar er zijn ook onnodige verschillen in uitvoeringspraktijk tussen die paviljoens.

Dat gedetineerden de mogelijkheid hebben om in *beklag* te gaan bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht, is een belangrijk mechanisme om mogelijke misstanden te corrigeren. Voorwaarde is dan wel dat tijdig wordt beschikt op een beklag. Artikel 67 van de Pbw stelt in dat verband een termijn van maximaal vier weken, in bijzondere omstandigheden met ten hoogste vier weken te verlengen. De ISt heeft geconstateerd dat de termijn van vier weken in de praktijk nimmer wordt gehaald. De afhandeling van de meeste beklagzaken vergt zelfs meer dan 8 weken. Dit is zorgelijk en niet aanvaardbaar. De verwijzing van de secretaris van de cvt naar de afgelegen locatie van de inrichting en de lange reistijd voor leden van de beklagcommissie doet niet af aan deze conclusie.

Om tijdig na binnenkomst van gedetineerden in de inrichting in te kunnen spelen op mogelijke risico's, is het van belang om te kunnen beschikken over relevante *voorinformatie*. Met betrekking tot gedetineerden die vanuit een gesloten inrichting in de beperkt beveiligde inrichting worden geplaatst, wordt bij binnenkomst beschikt over de informatie uit het selectieadvies van de zendende inrichting. Informatie over gedetineerden die vanuit een politiebureau naar het huis van bewaring worden overgebracht, ontbreekt vaak. Dit kan risico's opleveren; zowel voor de veiligheid als voor het welzijn van de gedetineerden.

Het *sanctiebeleid* van Maashegge is strikt, vooral als het gaat om de sanctionering van drugs- en/of alcoholgebruik tijdens het weekeindverlof uit de beperkt beveiligde inrichting. De Ist kan zich de opstelling van de directie voorstellen dat dit strakke drugsontmoedigingsbeleid de keerzijde is van de grote vrijheden en verantwoordelijkheden van de gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting. Wel worden vraagtekens geplaatst bij twee onderdelen van het sanctiebeleid.

In de eerste plaats worden gedetineerden die door de politie zijn gearresteerd en die bij binnenkomst in het huis van bewaring alcohol en/of drugs blijken te hebben gebruikt, pas later dan andere arrestanten in aanmerking gebracht voor verlof of verdere detentiefasering. De Inspectie acht dit niet gerechtvaardigd, zeker niet als het om alcohol of softdrugs gaat. Het betreft dan immers gedrag dat in de vrije samenleving wordt toegestaan.

In de tweede plaats wordt gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting geen compensatie geboden als naderhand een contra-expertise uitwijst dat een eerdere positieve urinecontrole onjuist was. Dat de aanvankelijk positieve uitslag als zodanig aanleiding is tot het treffen van beperkende maatregelen, is begrijpelijk. In de huisregels van Maashegge is dan ook expliciet aangegeven dat het aanvragen van een contra-expertise de opschorting van verlof en verdere detentiefasering niet opheft. Dat neemt niet weg dat het volgens de Ist redelijk is om dit bij een achteraf negatieve contra-expertise te compenseren.

De *geestelijke verzorging* voor gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting is op orde. Dat geldt (nog) niet voor alle gedetineerden in het huis van bewaring. Zowel van de kant van de gedetineerden als van de geestelijk verzorger waarmee is gesproken, werd melding gemaakt van enige druk om contacten (individueel of groepsgewijs) in de voor de recreatie bestemde tijd te laten plaatsvinden. In lijn met de Pbw acht de Inspectie het van wezenlijk belang dat er voldoende ruimte is voor contacten tussen gedetineerden en geestelijk verzorgers.

Een goede *bezoekregeling* is van belang om het externe sociale netwerk van gedetineerden in stand te houden. Hoewel de bezoekregeling aan de wettelijke vereisten voldoet, maken de bezoektijden overdag het voor schoolgaande kinderen lastig om op bezoek te komen. De Ist is dan ook positief over het voornemen van de inrichting om het familiebezoek van gedetineerden naar de avonduren te verplaatsen.

De gedetineerden in het huis van bewaring meldden dat wekelijks opnieuw moet worden opgegeven wie op bezoek komt. Een enkele opgave van mogelijke bezoekers bij de binnenkomst volstaat kennelijk niet. Dit kan ertoe leiden dat onverwachte bezoekers worden geweigerd. Evenals de geïnterviewde gedetineerden is de Inspectie van mening dat een opgave bij binnenkomst zou moeten volstaan, waarbij naderhand uitsluitend mutaties in de oorspronkelijke lijst behoeven te worden doorgegeven.

De *medische zorg* functioneert conform de landelijke uitgangspunten van het project Verantwoorde Medische Zorg. Een punt van aandacht zijn de tegenstrijdige berichten over de mate waarin de medische dienst voor de bejegening van gedetineerden noodzakelijke bijzonderheden doorgeeft aan de verblijfsafdeling. Volgens de executieve medewerkers en hun leidinggevenden gebeurt dit niet altijd afdoende. De afspraken op dit punt zouden moeten worden aangescherpt.

Het *activiteitsaanbod* voor de gedetineerden in de beperkt beveiligde inrichting is toereikend. Vooral positief zijn de mogelijkheden voor gedetineerden om buiten de inrichting tewerk te worden gesteld. Het activiteitsaanbod voor de gedetineerden in het huis van bewaring is uiterst beperkt. Er wordt bijvoorbeeld niet gewerkt. Dit is een uitvloeisel van het enkele jaren geleden landelijk geïntroduceerde arrestantenregime.

Positief is de Inspectie over het royale *dagprogramma* in de beperkt beveiligde inrichting. De kleine kamers, die niet aan de minimumvereisten voor een reguliere cel voldoen, rechtvaardigen de mogelijkheden om langer dan in andere inrichtingen gebruikelijk is, buiten de cel door te brengen. Negatief daarentegen is de Inspectie over het dagprogramma in het huis van bewaring. Dit programma duurt 24 uur per week. Dat is minder dan het landelijke beleid met betrekking tot arrestanten. De duur van het dagprogramma in een arrestantenregime is door de DJI namelijk bepaald op 28 uur.

Er zijn in het huis van bewaring zes cellen bestemd voor *meerpersoonsgebruik*. Er hebben zich geen ernstige incidenten voorgedaan als gevolg van de introductie van meerpersoonsgebruik. Er ontbreekt echter een stelselmatig doorstroombeleid waarbij gedetineerden die dubbel gehuisvest zijn, sneller plaats maken voor nieuwe gedetineerden. De Inspectie is van mening dat er nu een ongerechtvaardigd verschil ontstaat met gedetineerden

die hun gehele verblijf op een eenpersoonscel doorbrengen.

Hoewel de *accommodatie* van de gedetineerden in het huis van bewaring in het algemeen op orde is, heeft de Inspectie geconstateerd dat de matrassen op de bedden te kort waren. Zoals eerder is gezegd, vindt de Ist het opmerkelijk dat de verantwoordelijke inrichtingsfunctionarissen geen eerdere actie hebben genomen om dit tekort te herstellen.

3.2 Veiligheid

In verschillende opzichten zijn de voor Maashegge geldende veiligheidsvoorschriften toe aan actualisering. Dit blijkt uit twee recente *audits* die als onderdeel van een landelijke operatie in opdracht van het hoofdkantoor DJI zijn verricht: een externe security audit en een zg. BHV-scan. Hoewel de Ist niet is geëquipeerd om zich een zelfstandig oordeel te vormen over alle onderdelen van die audits, onderschrijft zij wel dat de dienstinstructies en werkprocessen (opnieuw) beschreven moeten worden. De Ist heeft geconstateerd dat een aantal concrete acties met betrekking tot de *BHV-organisatie* inmiddels door de inrichting zijn opgepakt. Zo is de nachtelijke formatie uitgebreid, zijn door het inrichtingspersoneel de voorgeschreven BHV-cursussen gevolgd en wordt het calamiteitenplan van de inrichting geactualiseerd. Een aantal andere acties dient alsnog te worden gestart. Er is geconcentreerde aandacht nodig voor de samenhangende realisatie van de verbeteracties, inclusief een adequate voortgangsbewaking. Het is van belang dat het inrichtingsmanagement hierbij een actieve voortrekkersrol vervult. Daarnaast zou de aan te trekken BHV-coördinator een belangrijke functie kunnen vervullen. De Ist vindt het dan ook zorgelijk dat het aantrekken van deze coördinator zo traag verloopt.

Op de volgende specifieke punten met betrekking tot de beveiliging wil de Inspectie graag de bijzondere aandacht vestigen:

In de *nachtdienst* worden nu nog medewerkers van particuliere beveiligingsdiensten ingezet. Evenals veel geïnterviewde executieve inrichtingsfunctionarissen meent de Ist dat daarmee een risico wordt gelopen. Deze medewerkers kennen de inrichting en de gedetineerdenbevolking immers onvoldoende. De Ist heeft begrepen dat deze externe inzet zal worden afgebouwd.

De piw'ers in de beperkt beveiligde inrichting zijn *niet-geïunifomeerd*. Deze

afwijking van het officiële landelijke kledingbeleid van de DJI is door de centrale leiding van het gevangeniswezen toegestaan. De ISt heeft echter geen overtuigende, inhoudelijke argumenten vernomen waarom in Maashegge wordt afgeweken van het officiële landelijke beleid dat uniforme kleding voor alle piw'ers voorschrijft. Voor de veiligheid binnen de inrichting is goed herkenbaar personeel een belangrijke voorwaarde. Een laatste punt van aandacht betreft het *tellen* van de gedetineerden op de beperkt beveiligde paviljoens. De dienstinstructies van Maashegge schrijven voor dat de gedetineerden zich voor de telling in de eetzaal dienen te verzamelen. Hieraan lijkt ten onrechte niet op alle paviljoens even scherp de hand te worden gehouden.

Een *goede communicatie tussen personeel en gedetineerden* is een belangrijke voorwaarde voor de psychologische beveiliging van een penitentiaire inrichting. Één van de positieve aspecten van Maashegge is de ontspannen omgang van het personeel met gedetineerden. Er wordt niet alleen respectvol opgetreden, maar er is bovendien voldoende aandacht voor vragen en problemen van gedetineerden. Dat geldt niet alleen voor de beperkt beveiligde inrichting, maar het geldt ondanks het beperkte regime ook voor het huis van bewaring.

In de beperkt beveiligde inrichting krijgen gedetineerden een piw'er als mentor toegewezen. De Inspectie vindt het van belang dat zo'n mentoraat ook in het huis van bewaring wordt geïntroduceerd, met name voor de daar wat langer verblijvende gedetineerden. .

Positief is de Inspectie ook over het gestructureerde *overleg* binnen de teams op de afdelingen en over de opzet en uitvoering van het gedetineerdenberaad. Terecht hecht de inrichtingsorganisatie veel belang aan een goede intra- en interdisciplinaire afstemming over het primaire detentieproces.

Hoewel de verhouding van het executieve personeel met hun direct leidinggevend goed is, wordt wel een grotere afstand ervaren tot de inrichtingsdirectie. Het is de ISt opgevallen dat veel gesprekspartners van de ISt de mate van pro-activiteit op een aantal belangrijke terreinen (o.a. veiligheid, reïntegratie, integriteitsbeleid) van het inrichtingsmanagement minder positief waarderen dan de leiding dat zelf doet. De Inspectie meent dat dit een belangrijk aandachtspunt is voor het managementteam van

Maashegge.

Zorgelijk vindt de ISt de kennelijke onduidelijkheid bij het personeel over het *integriteitsbeleid* van het management. Men weet onvoldoende helder waar door het inrichtingsmanagement grenzen worden getrokken en welke procedures gelden met betrekking tot de melding en afhandeling van mogelijke schendingen.

3.3 Reïntegratie

Hoewel Maashegge een afzonderlijke afdeling heeft voor gedetineerden die deel willen nemen aan een intensief *maatschappelijk reïntegratietraject*, is de Inspectie van mening dat de inrichting haar inspanningen op dit terrein kan vergroten. Een beperkt beveiligde setting is bij uitstek geschikt om vorm te geven aan trajecten die zijn gericht op verandering van het gedrag van gedetineerden en op het verbeteren van hun maatschappelijke uitgangspositie. De mogelijkheden daartoe worden in Maashegge nog niet volledig benut.

Het is dan ook een goed signaal dat de inrichtingsdirectie deze opvatting deelt en het introduceren van de methodiek van het landelijke programma Terugdringen Recidive tot speerpunt van haar toekomstbeleid heeft gemaakt. Een pro-actieve opstelling daarbij is noodzakelijk, ook voor wat de bestuurlijke afstemming met de reclasseringsinstellingen.

Praktische problemen van gedetineerden in de aansluiting op *maatschappelijke vervolvoorzieningen* worden sinds kort opgepakt door medewerkers maatschappelijke dienstverlening. Het is positief dat deze medewerkers erin slagen in beginsel alle gedetineerden te screenen, ook in het huis van bewaring¹⁴. De oplossing van veel praktische problemen vergt een goede samenwerking met de gemeenten waarnaar de gedetineerden terugkeren. Die samenwerking verloopt in Maashegge, evenals in de meeste andere penitentiaire inrichtingen, sterk wisselend. Een handicap daarbij is de landelijke bestemming van Maashegge waardoor met gemeenten in het hele land moet worden samengewerkt. Dat geldt overigens ook voor zorg- en reclasseringsinstellingen. Een regionale bestemming van Maashegge zou deze samenwerkingsproblemen helpen verlichten.

¹⁴ Met uitzondering van de heel kort verblijvenden

De Inspectie heeft tegenstrijdige meldingen gekregen over de snelheid waarmee het *Bureau Selectie- en Detentiebegeleiding* reageert op overplaatsingsverzoeken of verlofaanvragen van gedetineerden. De Ist sluit niet uit dat het gegeven dat de noodzakelijke beslissingen vaak buiten de inrichting worden genomen en de nodige tijd vergen, debet is aan de klachten van sommige gedetineerden. Als dat het geval is, is het van belang om de gedetineerden goed te informeren over de procedures die moeten worden gevolgd en over de termijnen waarop uitsluitel kan worden verwacht.

3.4 Personele randvoorwaarden

Maashegge beschikt over voldoende personeel om de primaire detentieprocessen goed te kunnen laten verlopen. Er is weliswaar een relatief hoog ziekteverzuim, maar er is ook enige overbezetting als gevolg van de overdracht van een deel van het complex als justitiële jeugdinstelling.

Drie problemen verdienen in dit verband bijzondere aandacht. In de eerste plaats blijkt de animo om deel te nemen aan trainingen in zg. Praktisch Penitentiair Optreden niet groot te zijn. De resultaten van de (deelname aan de) fitheidstest Justfit laat zien dat in 2006 slechts 44% van het executieve personeel aantoonbaar fit was voor het uitoefenen van de functie. Hierop dient (nog) actiever te worden gestuurd. In de tweede plaats is er een noodzaak om de vaak al lang aan de inrichting verbonden medewerkers in hun functie-uitoefening voldoende scherp en gemotiveerd te houden. De directie onderkent dit probleem, dat volgens haar is versterkt doordat een deel van het zittende personeel is doorgestroomd naar de op het complexterrein gerealiseerde jeugdinstelling. Van het inrichtingsmanagement mag worden verwacht dat zij een stimulerend en toekomstgericht personeelsbeleid realiseert dat tegemoet komt aan deze problematiek.

Voor wat betreft de kwaliteit van de personeelsinzet verdienen twee verschillende problemen bijzondere aandacht:

- De deelname aan trainingen in het zg. Praktisch Penitentiair Optreden is zorgelijk laag. Slechts 44% is in 2006 aantoonbaar fit voor het uitoefenen van de functie gebleken. Dat volgens het middenkader en de leiding onvoldoende formele sanctiemiddelen zouden bestaan om deelname aan het PPO af te dwingen, volstaat niet.

- Er is een kern van medewerkers die al lang in dienst is van de inrichting. Het is van belang om deze medewerkers bijvoorbeeld door middel van functieroulatie en/of aanvullende mogelijkheden tot zelfontplooiing met behulp van opleidingsplannen gemotiveerd en scherp te houden. Naar de mening van de Ist mag van het inrichtingsmanagement in dit opzicht een stimulerend en toekomstgericht personeelsbeleid worden verwacht.

4 Aanbevelingen

4.1 Aanbevelingen voor de locatie Maashegge

1. Stel geactualiseerde huis- en leefregels beschikbaar voor de gedetineerden en draag zorg voor op zijn minst een Engelstalige versie daarvan.
2. Stroomlijn de uitvoeringspraktijk op de beperkt beveiligde paviljoens (o.a. v.w.b. aanwezigheids- en drugs/alcohol-controle) en zorg voor een uniforme redactie van de daar geldende leefregels.
3. Heroverweeg het beleid om arrestanten die bij binnenkomst in het huis van bewaring positief zijn gecontroleerd op softdrugs en/of alcohol, later dan te doen gebruikelijk in aanmerking te brengen voor verlof en/of overplaatsing naar een andere penitentiaire inrichting.
4. Overweeg om gedetineerden die achteraf na een contra-expertise tijdens een eerder weekeindverlof geen alcohol en/of drugs blijken te hebben gebruikt te compenseren voor eventueel gemiste vrijheden.
5. Schep voldoende ruimte voor individuele en groepsgewijze contacten van gedetineerden met geestelijk verzorgers in het huis van bewaring.
6. Effectueer het voornemen om het familiebezoek in plaats van overdag in de avonden te laten plaatsvinden.
7. Stel zeker dat gedetineerden in het huis van bewaring niet elke week behoeven door te geven welke bezoekers van de bij binnenkomst opgegeven lijst daadwerkelijk op bezoek zullen komen.
8. Scherp de afspraken aan met betrekking tot de informatie-uitwisseling tussen de medische staf en de verblijfsafdeling van gedetineerden.
9. Breid het dagprogramma van het huis van bewaring uit tot minimaal de 28 uur die de DJI als uitgangspunt hanteert voor het arrestantenregime.

10. Introduceer in het huis van bewaring een sneller doorstroomsysteem voor het meerpersoonsgebruik.
11. Vervang de te korte matrassen in het huis van bewaring zo spoedig mogelijk door matrassen van de juiste lengte.
12. Breng de noodzakelijke verbeteracties met betrekking tot de interne veiligheid tot stand en neem hierin als inrichtingsmanagement een voortrekkersrol.
13. Effectueer het voornemen om de inzet van particuliere beveiligingsmedewerkers in de nachtdienst af te bouwen.
14. Breng de lokale uniformeringsvoorschriften voor piw'ers in lijn met de officiële landelijk voor DJI geldende kledingrichtlijnen.
15. Voer een systeem van mentoren in voor langer verblijvende gedetineerden in het huis van bewaring.
16. Voer de aanpak van het programma Terugdringen Recidive voortvarend in en neem daarbij als inrichtingsmanagement een voortrekkersrol.
17. Stel zeker dat gedetineerden in huis van bewaring goed worden geïnformeerd over de voortgang van verzoeken aan het BSD.
18. Ontwikkel een strategie om de deelname van executief personeel aan het Praktisch Penitentiair Optreden en aan de Justfit-test te vergroten en stuur op de realisatie daarvan.
19. Investeer als inrichtingsmanagement in het strategisch personeelsbeleid, waarbij het scherp houden van de inrichtingsmedewerkers, het verbeteren van de mogelijkheden tot zelfontplooiing en het integriteitsbeleid centrale thema's vormen. Besteed daarbij extra aandacht aan het communiceren van dit beleid met het inrichtingspersoneel.

4.2 Aanbeveling voor de commissie van toezicht van Maashegge

Pas de werkwijze voor de behandeling van klaagschriften van gedetineerden zodanig aan dat wordt voldaan aan de in de Penitentiaire beginselenwet opgenomen maximumtermijn om tot een uitspraak te komen.

Bijlage 1 Afkortingen

BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
BHV	bedrijfshulpverleningsorganisatie
BBI	beperkt beveiligde inrichting
BSD	bureau selectie- en detentiebegeleiding
Cvt	commissie van toezicht
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
ESA	externe security audit
HvB	huis van bewaring
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
MI	maatschappelijke integratie
MMD'er	medewerker maatschappelijke dienstverlening
OAG	onderlinge agressie en geweld
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PI	penitentiaire inrichting
piw'er	penitentiair inrichtingswerker
PPO	praktisch penitentiair optreden
OR	ondernemingsraad
RSJ	Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
TR	Terugdringen Recidive
UD	unitdirecteur
VMZ	verantwoorde medische zorg
ZBBI	zeer beperkt beveiligde inrichting

Bijlage 2 Bronnen

Jaarplan 2006 PI Zuid-Oost
Jaarplan 2007 PI Zuid-Oost
Jaarverslag 2005 PI Zuid-Oost
Jaarverslag 2006 PI Zuid-Oost
Plattegrond van de locatie
Dagprogramma huis van bewaring
Dagprogramma (Z)BBI
Handboek executieve dienst (2005)
Gedetineerdensurvey 2004
Huisregels en leefregels paviljoens
Overzicht sanctiebeleid
Jaarverslag commissie van toezicht 2005
Jaarverslag commissie van toezicht 2006
Meldingen bijzonder voorval 2006
Rapportage externe security audit (2006)
Kwaliteitsscan BHV (2006-2007)
Registratie deelnemers Fit Kit 2006
Risicoinventarisatie en -evaluatie 2001
Eindrapport OAG (2006)
BASAM-rapport (2005)
Verslag bezoek RSJ 2004
Verslagen detentieberaad
Verslagen Teamoverleg
Formatiebezettingsoverzicht (februari 2007)
Overzicht arbeidsverzuim 2006

Bijlage 3 Inspectieprogramma

Programma doorlichtingsonderzoek Ist PI Zuid Oost, locatie Maashegge op maandag 2, dinsdag 3 en donderdag 5 april 2007

Vooraf

Gedurende de inspectie zal mogelijk de behoefte bestaan om dossiers in te zien of een (kleine) wijziging in het programma aan te brengen. Om die reden verzoekt de Inspectie om een *vaste contactpersoon* te benoemen, waarmee de inspecteurs tijdens hun onderzoek in de inrichting kunnen afstemmen. Tevens het verzoek om zorg te dragen voor een aparte werkruimte.

De Inspectie wil tijdens haar bezoek mogelijk inzage in o.a. :

- de verslagen van teamoverleggen in de laatste vier maanden;
- de verslagen van detentieberaden in de laatste vier maanden;
- de incidentenregistratie en de uitkomsten van analyses van incidenten;
- de registratie van deelname van executieve medewerkers aan activiteiten in het kader van Fitkit en/of zelfverdedigingsvaardigheden.

Tijdens de eerste dag van het inspectiebezoek zal de Inspectie aangeven welke van deze documenten zij graag in de loop van het verdere inspectiebezoek zal willen inzien.

Programma

Hieronder is een voorstel voor het programma opgenomen. Duur van de gesprekken en observaties en de plaats in het programma kan enigszins variëren, afhankelijk van de mogelijkheden van de organisatie en haar medewerkers.

Maandag 2 april 2007

09.30 uur: Aankomst + toelichting inspectie aan de directie
- Introductie Inspecteurs
- Toelichting programma
- Recente ontwikkelingen: is bv. BVS uitgevoerd?

- 10.00 — 12.00 uur Rondleiding door de inrichting door (bij voorkeur) het hoofd beveiliging, liefst samen met de ARBO-functionaris of ARBO-coördinator. De inspecteurs willen in ieder geval zien: de centraalpost, een meermanscel, de badafdeling, enkele units (in ieder geval één HvB en één BBI).
- 12.15 — 13.00 uur Lunchpauze *N.B. géén gezamenlijke maaltijd.*
- 13.00 — 14.00 uur Interview met directie.
- 14.15 — 15.45 uur Interview I met gedetineerden (maximaal vijf gedetineerden van de hvb-afdelingen, waarvan maximaal twee leden van gedeco('s)).
- 15.45 — 17.00 uur Interview II met gedetineerden (maximaal vijf gedetineerden van beperkt beveiligde afdelingen, waarvan maximaal twee leden van gedeco('s)).

Dinsdag 3 april 2007

- 09.30 — 11.00 uur: Interview executief personeel hvb-afdelingen
Samenstelling: 4 piw-ers van teams en 2 medewerkers beveiliging. Indien mogelijk bij dit gesprek graag één of meer vertegenwoordigers van de onderdeelcommissie/OR betrekken.
- 11.00 — 12.30 uur Interview executief personeel beperkt beveiligde afdelingen
Samenstelling: 4 piw-ers van teams en 2 medewerkers beveiliging. Indien mogelijk bij dit gesprek graag één of meer vertegenwoordigers van de onderdeelcommissie/OR betrekken.
- 12.30 — 13.30 Lunchpauze.

- 13.30 — 15.00 uur Interview met leidinggevenden
- afdelingshoofden
- hoofd arbeid
- teamleider beveiliging
- hoofd educatie en vorming/activiteiten.
- 15.30 — 16.30 uur Gesprek met vertegenwoordiging Commissie van
toezicht¹⁵.

Donderdag 5 april 2007

- 09.30 — 11.00 uur Interview hoofd BSD, hoofd bevolkingsadministratie en
medewerker Maatschappelijke Dienstverlening.
- 11.00 — 12.30 uur Interview geestelijk verzorgers, hoofd Medische Dienst
en psycholoog.
- 12.30 — 13.30 uur lunch
- 13.30 - 16.00 uur Deze periode is gereserveerd voor het inzien van
dossiers en het voeren van aanvullende gesprekken met
inrichtingsfunctionarissen en gedetineerden. De
concrete invulling wordt tijdens het inspectiebezoek
nader bepaald.
- 16.00 — 17.00 uur Terugkoppeling aan directie.

¹⁵ Te organiseren door bemiddeling van de locatie

Bijlage 4 Toetsingskader

Rechtspositie			
Specifiek toezichtcriterium	Hoofdvraag	Aanzet tot norm en bron	Informatievraag
Justitiabele is op de hoogte van zijn rechten en plichten	1 Worden de gedetineerden geïnformeerd over de regels waar zij zich voor een goede uitvoering van de vrijheidsbeneming aan houden moeten?	De instelling informeert de justitiabele bij binnenkomst en gedurende detentie in een voor hem begrijpelijke taal over zijn rechten en plichten (art 41 lid 1 EPR en art 56 Pbw) Gedetineerde vreemdelingen worden in het bijzonder gewezen op het recht om de consulaire vertegenwoordiger van zijn land van zijn detentie te informeren	Ontvangt de gedetineerde bij binnenkomst schriftelijke informatie (de huisregels) omtrent: de voorschriften voor bejegening van gedetineerden, de categorie waartoe hij behoort, de disciplinaire regels, de toegestane methoden om informatie in te winnen en klachten in te dienen en alle andere zaken die gedetineerden dienen te weten om hun rechten en plichten te begrijpen en zich aan te passen aan het leven in de inrichting?
	2 Worden de gedetineerden geïnformeerd over de klachtregeling voor gedetineerden?	Gedetineerden worden bij binnenkomst en verdere detentie gewezen op hun recht een bezwaar- of verzoekschrift in te dienen, zich te wenden tot de maandcommissaris, een klaag- of beroepschrift in te dienen (art. 41 en 42 EPR en art 56 Pbw)	Ontvangt de gedetineerde bij binnenkomst informatie (schriftelijk en mondeling) over de bezwaar- en klachtprocedure? Staat in de huisregels duidelijk en in begrijpelijke taal waartegen, op welke wijze en in welke gevallen een verzoek- of bezwaarschrift, beklag- of beroepschrift kan worden ingediend?
		Rechtsbijstand; gedetineerde heeft recht op rechtsbijstand (art. 18 Gw en art. 65 Pbw)	Zijn er mogelijkheden om de gedetineerde (juridische)hulp te bieden bij het indienen van

			een klacht en/of het bijstaan gedurende de klacht-procedure?
De inrichting draagt zorg voor het garanderen van de rechten van de gedetineerde	3 Hoe wordt voorkomen dat op rechten van gedetineerden geen onnodige inbreuken worden gemaakt?	Gedetineerden worden aan geen andere beperkingen onderworpen dan die welke voor het doel van de vrijheidsbeneming of in het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting noodzakelijk zijn (art 2 lid 4 Pbw)	Draagt de inrichting er zorg voor dat de privacy gedurende celinspecties, bij het ontvangen van bezoek, bij urinecontroles alsook inzage van het penitentiaire dossier alleen bij uitzondering en zo min mogelijk wordt beperkt?
			Vinden inbreuken op de lichamelijke integriteit op grond van duidelijke voorschriften en alleen plaats in situaties waarbij een minder ingrijpend middel niet effectief is (gebleken) of niet voorhanden is?
		Het nemen van sanctionerende en geweldmaatregelen vindt na zorgvuldige afweging plaats (proportioneel), niet willekeurig en met in achtname van de voorschriften en door daartoe bevoegde functionarissen (art 35 Pbw, art 1. 4, 5 en 51 lid 4 EPR)	Zijn er richtlijnen met betrekking tot sanctiebeleid?
			Komt het sanctie- en geweldbeleid overeen met wet- en regelgeving?
			Is het sanctiebeleid duidelijk voor medewerkers?
			Worden gedetineerden voldoende op de hoogte gesteld van het sanctiebeleid?
			Op welke wijze wordt intern toezicht gehouden op het zorgvuldig en proportioneel toepassen van sanctionerende en geweldmaatregelen?
			Wordt bij de toepassing van geweld achteraf de arts ingeschakeld om toe te zien

			op de conditie van de gedetineerde?
	4 Waarborgt het dagprogramma de rechten van gedetineerden?	Levensovertuiging; gedetineerden zijn in de gelegenheid om geloofs- of levensovertuiging te belijden (art 41 lid 4 Pbw en art 46 en 47 EPR)	Worden gedetineerden structureel in de gelegenheid gesteld om godsdienstige of levensbeschouwelijke bijeenkomsten bij te wonen en contacten met geestelijk verzorgers te hebben?
		Contact onderhouden buitenwereld: gedetineerden worden in de gelegenheid gesteld om contact met de buitenwereld te onderhouden (art 13 Gw. art 36 t/m 40 Pbw en art 43 en 45 EPR)	Worden gedetineerden in de gelegenheid gesteld om te telefoneren, post te ontvangen en te versturen en bezoek te ontvangen? Houdt het dagprogramma rekening met het recht van gedetineerden om minimaal eenmaal per week met personen buiten de inrichting te telefoneren?
		Toegang medische en psychische zorg; gedetineerden hebben de mogelijkheid om een arts, psychiater, psycholoog of tandarts te consulteren (art 42 Pbw en art. 26, 27, 29 t/m 32 EPR)	Hebben gedetineerden goede toegang tot de medische en psychische zorg, in het bijzonder de inrichtingsarts, psycholoog en tandarts?
		Onderwijs en kennisname nieuws; gedetineerden hebben met het oog op hun reïntegratie recht op deelname aan onderwijs en het kennisnemen van nieuws (art 48 lid 1 Pbw en art 45. 77 t/m 82 EPR)	Kunnen gedetineerden gebruik maken van onderwijsaanbod in en/of buiten de inrichting? Worden gedetineerden in de gelegenheid gesteld om dagelijks kennis te nemen van het nieuws?
			Worden zij in dit verband standaard in de gelegenheid gesteld de

			inrichtingsbibliotheek te bezoeken?
		Arbeid; gedetineerde heeft recht op deelname aan de in de inrichting beschikbare arbeid (art. 47 Pbw en art. 71 t/m 76 EPR)	Kunnen gedetineerden gebruik maken van het arbeidsaanbod in de inrichting?
		Recreatie/sport; gedetineerde heeft recht op gebruik maken van sport- en recreatie-activiteiten (art. 48 lid 2, 49 Pbw en art. 83 t/m 85 EPR)	Houdt het dagprogramma rekening met de wettelijk voorgeschreven uren voor recreatie en sport?
		Luchten; gedetineerde moet dagelijks een uur in de buitenlucht zijn (art. 24, 49 lid 3 en 55 lid 1 Pbw, art. 86 EPR)	Worden gedetineerden in de gelegenheid gesteld om dagelijks een uur in de buitenlucht te zijn?
		Hygiëne; gedetineerde heeft recht op persoonlijke hygiëne (art. 44 Pbw, art. 18 t/m 24 EPR)	Is er voldoende ruimte voor persoonlijke verzorging?
		Voedsel; de inrichting houdt rekening met geloof- en levensovertuiging bij het verstrekken van voedsel (art. 44 lid 1 Pbw) Bij het aanbod van voedsel wordt rekening gehouden met, uit medisch oogpunt, goede kwaliteit en hoeveelheid (art. 25 EPR)	Wordt bij het aanbod van voedsel aan gedetineerden rekening gehouden met geloof- of levensovertuiging, en voldoende kwaliteit en kwantiteit?
		Overleg en vertegenwoordiging; directie draagt zorg voor regelmatig overleg met gedetineerden over detentiezaken. (art. 74 Pbw)	Worden gedetineerden in de gelegenheid gesteld georganiseerd te overleggen met de directie?
	5 Heeft de inrichting aandacht voor het voorkomen van	De penitentiaire inrichting heeft aandacht voor het voorkomen van	Hoe komt gelijke behandeling en het verbod op discriminatie in de bejegening

	discriminatie?	ongerechtvaardigd verschil in bejegening en het verbod op discriminatie (art 1 Gw en art. 2 EPR)	van gedetineerden tot uitdrukking?
	6 Wordt bij het samenplaatsen van gedetineerden in één verblijfsruimte rekening gehouden met de belangen van de gedetineerden?	Bij de samenplaatsing van gedetineerden wordt rekening gehouden met de contra-indicaties voor samenplaatsing (art 16 lid 2 Pbw, art 11a Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing DJI)	Op grond waarvan wordt bepaald of er contra-indicaties zijn voor samenplaatsing?
			Wie besluit of er sprake is van contra-indicaties voor samenplaatsing?
			Worden gedetineerden in de gelegenheid gesteld om hun voorkeur uit te spreken voor een celgenoot?
			Zijn er afsluitbare kastjes voor elke gedetineerde?
			Is er een goede afgeschermd toilet- en wasgelegenheid?
		De privacy van de gedetineerde bij samenplaatsing wordt gewaarborgd.	Wordt er met een wisselrooster gewerkt?
		Op problemen die zich voordoen bij samenplaatsing van gedetineerden wordt adequaat gereageerd.	Wordt adequaat gereageerd op problemen die zich voordoen bij samenplaatsing van gedetineerden?

Veiligheid					
Specifiek toezichtcriterium	Hoofdvraag	Aanzet tot norm en bron	Informatievraag		
<p>Voorzieningen in het kader van orde en veiligheid van de inrichting zijn te allen tijde technisch volledig bruikbaar en worden voortdurend volledig ingezet om de veiligheid te waarborgen</p>	<p>7 Zijn de veiligheidsvoorzieningen in de inrichting steeds operationeel en worden dagelijks alle handelingen verricht om de veiligheid van personeel en gedetineerden te waarborgen?</p>	<p>De veiligheidsvoorzieningen worden regelmatig onderhouden en gecontroleerd</p>	<p>Hoe vaak worden de technische voorzieningen als detectiepoorten, sloten e.d. gecontroleerd?</p>		
			<p>Is het beheer van geautomatiseerde systemen zodanig geregeld dat deze alleen gemuteerd kunnen worden door de bevoegde functionarissen?</p>		
			<p>Is er een door de gemeente verstrekte gebruiksvergunning en worden de eisen daarvan regelmatig door een daartoe bevoegde instantie gecontroleerd?</p>		
				<p>De medewerkers reageren altijd alert op meldingen en onregelmatigheden met betrekking tot orde en veiligheid van de inrichting</p>	<p>Zijn er interne regels die voorschrijven hoe te handelen in geval van het constateren van afwijken van het vereiste veiligheidspatroon van de inrichting?</p>
					<p>Worden er alarmmeldingsoefeningen gehouden?</p>
					<p>Worden alarmmeldingen en de reacties daarop geëvalueerd?</p>
					<p>Hoe wordt gecontroleerd of het personeel alert reageert op de door de technische apparatuur geleverde informatie?</p>

		Er is een calamiteitenplan dat de organisatie in staat stelt adequaat te reageren op ernstige incidenten en/of rampen	<p>Is er een calamiteitenplan?</p> <p>Welke onderwerpen worden in dit plan geregeld?</p> <p>Is het plan afgestemd met politie, brandweer, ambulancedienst en andere autoriteiten/voorzieningen?</p> <p>Worden er oefeningen gehouden met het plan?</p>
Regelgeving gericht op handhaving orde en veiligheid wordt nageleefd	8 Zijn medewerkers op de hoogte van en getraind in het hanteren van beperkende regels / geweldmaatregelen?	<p>De instructies gericht op het beperken van de rechten van gedetineerden en in het bijzonder het toepassen van geweld voldoen in ieder geval aan de volgende eisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de instructies zijn conform de Geweldsinstructies penitentiaire inrichtingen (art 40 EPR en art 35 lid 4 Pbw) - op papier of elektronisch beschikbaar voor de medewerkers - in voor het personeel begrijpelijke taal opgesteld - worden in geval van wijziging beleid (of instructies) geactualiseerd 	<p>Zijn er dienstinstructies gericht op handhaving van orde en veiligheid beschikbaar?</p> <p>Komt de inhoud van de dienstinstructies gericht op handhaving van orde en veiligheid overeen met wet- en regelgeving?</p> <p>Wordt de naleving van alle binnen de inrichting toegepaste regelingen en procedures door het management stelselmatig gecontroleerd, geëvalueerd en worden regelingen en procedures zonodig bijgesteld?</p> <p>Zijn de dienstinstructies gericht op handhaving van orde en veiligheid bekend bij de medewerkers?</p>

		Alle (executieve) medewerkers worden structureel geschoold en getraind zodat er altijd voldoende vaardigheid is in het toepassen van de instructies. Hierbij is aandacht voor proportionele toepassing (art 40, 55 lid 2 en 63 lid 1 EPR)	<p>Worden alle (executieve) medewerkers voldoende geschoold in de dienstinstructies gericht op handhaving van orde en veiligheid?</p> <p>Worden alle (executieve) medewerkers voldoende getraind in de dienstinstructies gericht op handhaving van orde en veiligheid?</p> <p>Wordt voldoende getoetst of executieve medewerkers voldoende vaardigheid hebben in het toepassen van de dienstinstructies gericht op handhaving van orde en veiligheid?</p> <p>Is bij het scholen en trainen van medewerkers, gericht op handhaving van orde en veiligheid, voldoende aandacht voor proportionele toepassing?</p>
		Er is een calamiteitenteam dat getraind is om zorgvuldig en proportioneel geweld toe te passen (art 35 Pbw en art 63 lid 3 EPR)	<p>Bestaat er een calamiteitenteam?</p> <p>Is het calamiteitenteam voldoende uitgerust om zijn werkzaamheden te kunnen uitvoeren?</p> <p>Is het calamiteitenteam extra getraind op proportionele inzet?</p>
Er wordt samengewerkt met ketenpartners (om de	9 Wordt er samengewerkt met partners in de	Samenwerking bestaat tenminste uit: – er zijn randvoorwaarden gecreëerd zodat	Vindt er regelmatig overleg plaats met ketenpartners op het terrein van

gevolgen van incidenten te beheersen en calamiteiten te voorkomen op het terrein van veiligheid)	strafrechts- en veiligheidsketen?	incidenten beheerst worden en calamiteiten zoveel mogelijk voorkomen worden – er is sprake van periodiek overleg met de meest relevante ketenpartners	maatschappelijke veiligheid?
			Zijn er (schriftelijke) afspraken over samenwerking met ketenpartners op het terrein van maatschappelijke veiligheid?
Geweld, bedreiging en intimidatie binnen de inrichting wordt voorkomen	10 Is er open communicatie tussen gedetineerden en medewerkers?	Communicatie tussen medewerkers en gedetineerden wordt gestimuleerd. zodat spanningen in omgang tussen gedetineerden en tussen gedetineerden en personeel geconstateerd kunnen worden (art 52 en 56 EPR)	Biedt het dagprogramma mogelijkheden voor communicatie tussen medewerkers en gedetineerden en wordt dit voldoende gestimuleerd?
			Is het klimaat van bejegening respectvol?
			Worden klachten m b t bejegening serieus opgepakt?
			Werkt de inrichting aan (verbetering van) de bejegening?
	11 Waarborgt het inrichtingsbeleid dat onderling geweld, bedreiging en intimidatie wordt voorkomen?	Bij de samenstelling van groepen en groepsactiviteiten wordt rekening gehouden met risicoprofielen van gedetineerden (art 11 en 12 EPR)	Wordt er rekening gehouden met bekend zijnde beheers en/of beveiligingsrisico's van gedetineerden?
			Zijn procedures omtrent winkeltegoeden, belmomenten, bestellingen winkel, ruilen goederen etc beschreven? (Dit kunnen elementen zijn die vatbaar zijn voor intimidatie en bedreiging)
			Is er regelmatig overleg m b t justitiabelen met functionarissen uit verschillende disciplines?
			Worden daarbij beslissingen m b t groepssamenstelling genomen?

		Er is gerichte controle op de aanwezigheid van contrabande ter vermindering van veiligheidsrisico's.	Welke controles vinden in het kader van onderzoek op contrabande plaats?
		Personeelsinzet is afgestemd op beheersrisico's	Is op momenten van directe contacten tussen justitiabelen de personeelsinzet voldoende?
		Incidenten worden geëvalueerd	Worden voorkomende incidenten geëvalueerd?
			Leiden incidenten tot bijstelling van bestaand beleid?
Er wordt opgetreden tegen invoer van handel in en gebruik van drugs	12 Heeft de inrichting een samenhangend beleid gericht op voorlichting, begeleiding en bestrijding van drugs?	Er is een drugsbeleid dat voldoet aan de volgende eisen: – het is formeel vastgesteld – medewerkers hebben kennis van de inhoud van het beleid – er is samenhang tussen voorlichting – ontmoediging, begeleiding en bestrijding – het beleid sluit aan op het zorgbeleid voor verslaafden – er is sprake van evaluatie en bijstelling van beleid (Nota drugsontmoedigingsbeleid)	Is er een vastgesteld drugsbeleid?
			Zijn medewerkers bekend met het drugsbeleid?
			Zijn de medewerkers betrokken bij het opstellen van het drugsbeleid?
			Is er voldoende samenhang in het beleid m b t voorlichting, ontmoediging, bestrijding en zorg ten aanzien van verslaafden?
			Is actieve voorlichting een onderdeel van het vastgestelde drugsbeleid?
			Is er sprake van evaluatie van beleid wat kan leiden tot bijstelling van het beleid?
	13 Wordt er conform het vastgestelde drugsbeleid gewerkt?	Toepassing van het drugsbeleid behelst in ieder geval: – de gedetineerden worden geïnformeerd over de maatregelen die in het kader van drugsbeleid genomen kunnen worden – verslaafden worden begeleid.	Wordt het drugsbeleid kenbaar gemaakt aan de gedetineerden? Vinden in voldoende mate controles plaats? Wordt er consequent

		<ul style="list-style-type: none"> - er vinden regelmatig (urine)controles plaats - sancties worden consequent toegepast (art. 29 Pbw) 	gesanctioneerd?
Er is aandacht voor integriteit. op incidenten wordt adequaat gereageerd	14 Is de organisatie ingericht om de kans op integriteitsinbreuken te minimaliseren?	<p>De organisatie is ingericht en personeel wordt ingezet op een wijze waarop de kans op het plaatsvinden van integriteitsinbreuken is geminimaliseerd. Daarbij hoort o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - integriteit is structureel een onderdeel van het werkoverleg - de organisatie kent zorgvuldige regels voor het omgaan met vertrouwelijke informatie waarover men beschikt. 	<p>Kunnen medewerkers bij het management terecht met integriteitskwesties?</p> <p>Toont het management een voorbeeldfunctie op het gebied van integriteit?</p> <p>Is integriteit een structureel onderdeel van werkoverleg, functioneringsgesprekken en opleidingen?</p> <p>Zijn VIR en WBP geïmplementeerd?</p> <p>Is er een vertrouwenspersoon met een duidelijke rol in het integriteitsbeleid?</p>
	15 Is er sprake van een integriteitsbeleid	<p>Er is een integriteitsbeleid dat tenminste voldoet aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het integriteitsbeleid is onderdeel van een bredere visie. - integriteit is ingebed in de organisatie - het integriteitsbeleid draagt eraan bij dat medewerkers hun veiligheid, hun onafhankelijkheid en hun professionele rol t.o.v. gedetineerden handhaven (art. 1, 51, 52, 54 lid 1, 55 lid 4 en 56 EPR) 	<p>Is er een vastgesteld integriteitsbeleid?</p> <p>Is het integriteitsbeleid een herkenbaar onderdeel van de visie van de organisatie?</p> <p>Zijn medezeggenschap en medewerkers voldoende betrokken bij het opstellen van dit integriteitsbeleid?</p> <p>Is er een gedragscode met duidelijke, heldere normen en waarden?</p>
	16 Worden medewerkers geïnformeerd over beleid en regelingen?	<p>Voldoende op de hoogte zijn behelst in ieder geval dat medewerkers beleid, protocol-len. regelingen, gedragscode. ambtseed, regeling aannemen geschenken e.d. kennen (art. 55 EPR)</p>	Zijn medewerkers op de hoogte gebracht van de regels op het gebied van integriteit, incl. de gedragscode?

	17 Zijn doelstellingen en prioriteiten vastgesteld en worden o g v gesignaleerde risico's maatregelen ingezet om de doelstellingen te beheersen?	De organisatie heeft het integriteitsbeleid naar de eigen kenmerken van de organisatie en de locatie vertaald	Is er een analyse van kwetsbare werkgebieden gemaakt?
			Tonen management en medewerkers zich bewust te zijn van de risico's op het gebied van integriteit?
			Kent het integriteitsbeleid concrete, zo mogelijk meetbare, doelstellingen?
			Kent het integriteitsbeleid een duidelijke normstelling?
			Is er een overzicht van risicovolle functies?
			Zijn er protocollen m b t vertrouwelijke informatie?
	18 Wordt de goede uitvoering van beleid en beheersingsmaatregelen bewaakt en worden integriteitsbreuken adequaat aangepakt?	Regelingen en procedures worden nageleefd	Is er sprake van zelfcorrigerend vermogen door het uiten van kritiek, open communicatie, elkaar aanspreken op (on)gewenst gedrag en aanspreken door het management?
			Is er sprake van transparantie over afhandelingen van integriteitsinbreuken?
		Adequaat aanpakken van incidenten houdt in ieder geval in dat reacties op incidenten conform het opgestelde integriteitsbeleid zijn.	Is de reactie op incidenten conform het integriteitsbeleid?
			Worden integriteitsinbreuken achteraf geanalyseerd?

Bij een vrijheden- en overplaatsingsbesluit worden risico's en belangen zorgvuldig afgewogen	19 Op welke wijze worden vrijheden- en overplaatsingsbesluiten genomen?	De wijze van besluiten nemen omvat tenminste het volgende: er is een vastgestelde procedure de gehanteerde procedure sluit aan bij de regelgeving bepaald is welke functionarissen bij een besluit betrokken dienen te zijn risico- en belangen-afweging is een onderdeel van de procedure (art. 13, 15 25, 26 en 52 Pbw)	Is er een vastgestelde procedure? Sluit de gehanteerde procedure aan op de regelgeving? Is de procedure duidelijk op het aspect risico- en belangenafweging? Is vastgelegd welke functionarissen bij een besluit betrokken dienen te zijn? Wat is de rol van het detentieberaad?
	20 Vindt er een zorgvuldige afweging plaats van de risico's en belangen bij de totstandkoming van een vrijheden- en overplaatsingsbesluit?	Voor een zorgvuldige afweging is het van belang dat: medewerkers zich houden aan de procedure medewerkers een goed zicht hebben op de risico's en belangen	Houden medewerkers zich in de praktijk aan de procedure? Hoe wordt in de praktijk inzake het vrijhedenbeleid rekening gehouden met risico's gelegen in de persoon van de gedetineerde? Zijn de besluiten voldoende gemotiveerd?

Reintegratie				
Specifiek toezichtcriterium	Hoofdvraag	Aanzet tot norm en bron	Informatievraag	
Justitiabelen die op grond van medische of psychische redenen, of op grond van delictgedrag extra bescherming behoeven worden (vroegtijdig) geïdentificeerd	21 Vindt er bij binnenkomst structureel screening van gedetineerden plaats?	De inrichting reageert bij binnenkomst van de gedetineerde adequaat op signalen en vormen van afwijkend en probleemgevend gedrag (art 2 lid 2, 16 en 43 lid 2 en 3 Pbw en art 26, 29 en 100 EPR)	Is er een valide screening bij binnenkomst?	
			Wie heeft een rol in de uitvoering van die screening?	
			Waar/door wie worden de uitkomsten van screening bij binnenkomst besproken?	
	22 Worden de juiste middelen door de inrichting ingezet, wanneer individuele gedetineerden problematisch gedrag vertonen?	De inrichting reageert adequaat op signalen indien gedetineerden tijdens hun verblijf in de inrichting problematisch of gestoord gedrag gaan vertonen (art 43 Pbw en art 30 en 32 EPR)	Gedetineerden die problematisch of gestoord gedrag vertonen krijgen een passende begeleiding	Is er alertheid en aandacht bij uitvoerend personeel m b t signalen van problematisch gedrag van gedetineerden?
				Weten uitvoerend medewerkers hoe ze signalen van problematisch gedrag aan de orde kunnen stellen?
				Is er structurele communicatie tussen uitvoerend personeel en staf?
			Worden individuele begeleidingsplannen opgesteld en gehanteerd?	
			Is er binnen de inrichting een afdeling waar gedetineerden die bijzondere zorg behoeven worden opgevangen?	
			Zijn de processen om gedetineerden in landelijke of regionale voorzieningen binnen of buiten het gevangeniswezen te plaatsen effectief?	

<p>Omgeving en programma sluiten aan op risicofactoren die bijgedragen hebben aan het ontstaan van crimineel gedrag: recidive beperkende activiteiten</p>	<p>23 Wordt bij het vaststellen van een programma rekening gehouden met aansluiting van reïntegratieplan en noodzakelijke vervolgvorzieningen?</p>	<p>Tenuitvoerlegging straf of maatregel wordt zoveel mogelijk dienstbaar gemaakt aan voorbereiding terugkeer in de samenleving (art 2 lid 2 Pbw) De gang van zaken bij de opneming van de gedetineerden in de inrichting dient in overeenstemming te zijn met de grondbeginselen van de wet. en dient erop gericht te zijn de gedetineerden bij te staan bij de oplossing van dringende persoonlijke problemen (art 9 EPR)</p>	<p>Is bij plaatsing rekening gehouden met vestigingsregio?</p> <p>Wordt er in de opzet van reïntegratieplannen overlegd met instellingen buiten de inrichting om aansluiting van binnen naar buiten te realiseren?</p>
	<p>24 Wordt er gewerkt met een reïntegratieplan?</p>	<p>Zo spoedig mogelijk na binnenkomst dient. ter voorbereiding op invrijheidsstelling, een volledig verslag met relevante informatie omtrent de persoonlijk omstandigheden. alsmede een reïntegratieplan te worden opgesteld voor iedere gedetineerde die is veroordeeld tot een straf waarvan de duur zich hiervoor leent (art 10 lid 1 EPR)</p>	<p>Vindt er bij binnenkomst selectie plaats t b v reïntegratiebegeleiding?</p> <p>Welke functionarissen zijn betrokken bij de selectie?</p> <p>Wordt er een reïntegratieplan opgesteld?</p> <p>Wat is de tijdsduur tussen binnenkomst en het opstellen van het reïntegratieplan?</p> <p>Welke elementen (bijv onderwijs, trainingen, zorg e d) worden in het plan opgenomen?</p> <p>Wordt het reïntegratieplan tussentijds geëvalueerd en bijgesteld?</p> <p>Is er een wachttijd voor deelname aan reïntegratieprogramma's?</p>

			Kunnen de reïntegratie-programma's op de locatie worden aangeboden?
Justitiabelen worden aangemoedigd om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de oplossing van hun problemen	25 Bieden de faciliteiten (omgeving en dagprogramma's) ruimte tot zelfontplooiing?	Voor zover de lengte van de straf het toelaat wordt het verantwoordelijkheidsbesef van gedetineerden ontwikkeld en wordt hun een houding en vaardigheden bijgebracht die hen bij hun terugkeer in de maatschappij na ontslag zoveel mogelijk kansen zullen bieden om gezagsgetrouw te leven en in eigen behoeften te voorzien (art 3 EPR en art 47, 48 en 49 Pbw)	Is er een fysieke ruimte waarbinnen gedetineerden vrijelijk kunnen verblijven en met elkaar kunnen omgaan? Hebben gedetineerden invloed op de samenstelling van het dagprogramma? Zijn er belemmeringen bij keuzes tussen soorten activiteiten?
	26 Stimuleren medewerkers het nemen van eigen verantwoordelijk door de justitiabelen?	Het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid van gedetineerden is een heldere doelstelling van de organisatie (art 3 EPR)	Komt het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid tot uiting in een door medewerkers gedragen grondhouding? Heeft de inrichting een heldere visie op die grondhouding?
De instelling werkt samen met relevante ketenpartners op het terrein van reïntegratie	27 Sluit de keuze van samenwerkingspartners aan bij de doelstellingen van reïntegratie?	De inrichting werkt samen met relevante organisaties op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening, onderwijs, (gezondheids-)zorg en GGZ (art 2 lid 2 Pbw)	Beschikt de inrichting over een actuele analyse van kenmerken van de uitstromende gedetineerden, die van belang zijn in verband met hun terugkeer in de samenleving?
			Zijn er convenanten of contracten met partner-organisaties? Sluiten de gekozen samenwerkingsverbanden aan op de reïntegratie-behoeften van gedetineerden?

